

**SITUĀCIJAS IZPĒTES APKOPOJUMS
PAR BĒRNIEM JAUNIEBRAUCĒJIEM
UN REEMIGRANTIEM
RĪGAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS**

2021

Šis materiāls ir sagatavots Eiropas Komisijas Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda projektā “Eiropas Integrācijas pakts” (EPI) granta līgums Nr. 863614 ar Eiropas Komisijas, Rīgas domes un biedrības “Radošās Idejas” finansiālu atbalstu. Tas atspoguļo tikai tā autoru, nevis Eiropas Kopienas viedokli. Autori uzņemas atbildību par tajā pausto.

Funded by the Asylum, Migration
and Integration Fund (AMIF)
of the European Union

RĪGAS DOMES
IZGLĪTĪBAS, KULTŪRAS
UN SPORTA DEPARTAMENTS

SATURS

● IZPĒTES METODIKA	2
● SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS.....	3
● RĪGAS PAŠVALDĪBAS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ADMINISTRĀCIJAS ANKETĒŠANAS KOPSAVILKUMS.....	8
● PEDAGOGU APTAUJAS KOPSAVILKUMS.....	14
● IZPĒTES ANKETAS.....	27

IZPĒTES METODIKA

Izpēti veica biedrība “Izglītības attīstības centrs” sadarbībā ar Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamentu.

Izpētes mērķis

Veikt situācijas izpēti par bērniem jauniebraucējiem un reemigrantiem Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs; veikt salīdzinošo analīzi ar 2014. gada un 2017.gada situācijas izpētes rezultātiem par jauniebraucēju un reemigrantu bērnu iekļaušanos Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs.

Izpētē izmantotas datu analīzes un apstrādes metodes: dokumentu analīze, statistikas datu analīze un aptauja.

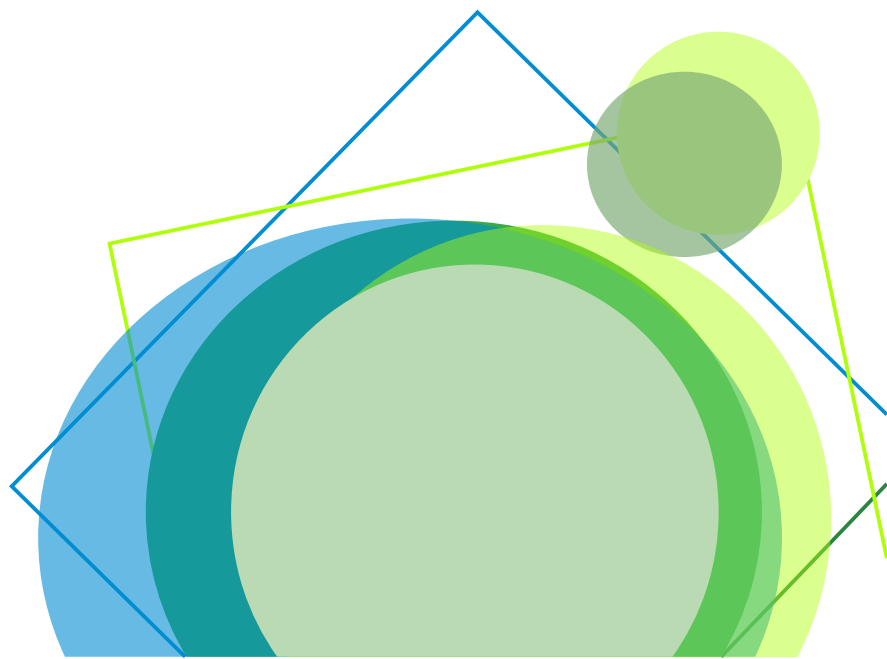
Aptauja

Aptaujas metode: anketēšana (paš aizpildāmā anketa). Padziļinātai situācijas analīzei par jauniebraucēju un reemigrantu iekļaušanos Rīgas pilsētas izglītības iestādēs tika veiktas divas aptaujas: skolas administrācijas pārstāvju un pedagogu aptauja. Abas aptaujas anketas tika sagatavotas un aizpildītas elektroniski. Skolas administrācijas aptaujā kopumā piedalījās 101 administrācijas pārstāvis, pedagogu aptaujā - 233 pedagogi. Abas aptaujas tika veiktas laikā no 2021.gada 2.oktobra līdz 2021.gada 5.novembrim.

Statistikas datu analīze

Galvenie izmantotie statistikas datu avoti: Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati un Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta apkopotā statistiskā informācija. Dati analizēti, salīdzinot 2014., 2017. un 2021.gada situāciju. Datu analīze un situācijas salīdzinājums veikts šādos tematiskajos aspektos: Latvijas iedzīvotāju skaits pēc valstiskās piederības; iedzīvotāju skaits ar termiņuzturēšanās atļaujām un pastāvīgās uzturēšanās atļaujām; ārvalstu skolēnu skaits Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs; ārvalstu skolēnu skaits klašu grupās Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs; Rīgas pašvaldības izglītības iestādes, kurās mācās ārvalstu skolēni; Rīgas domes papildus finansējums latviešu valodas apmācībām bērniem jauniebraucējiem un reemigrantiem.

Paldies visiem izpētē iesaistītajiem pedagogiem un izglītības iestāžu administrācijas pārstāvjiem!

SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Situācijas raksturošanai par skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs tika veikta statistikas datu analīze. Statistikas datu galvenie avoti ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) un Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta apkopotā statistiskā informācija. Situācija salīdzināta ar 2014., 2017. un 2021. gada datiem.

Saskaņā ar PMLP Fizisko personu reģistra datiem, Latvijā uz 30.06.2021. dzīvoja 2 050 252 iedzīvotāju¹, no kuriem 1 754 833 (85,6%) bija Latvijas pilsoņi, 199 522 Latvijas nepilsoņi (9,7%), pārējie- citu valstu piederīgie².

Ar termiņuzturēšanās atļaujām (TUA) uz 01.07.2021. g. Latvijā dzīvoja 44 361 persona³, ar pastāvīgās uzturēšanās atļaujām (PUA) - 53 133 personas⁴. Kopumā Latvijā 2021. gadā dzīvoja 97 494 ārvalstnieku ar TU un PUA (1. tabula).

1. tabula

Iedzīvotāju skaits ar TU un PUA 2014., 2017. un 2021. gadā

Avots: PMLP dati

Gads	Iedzīvotāju skaits kopējais	Ārvalstnieku skaits ar TU un PUA
2014. gads 01.01.	2 180 293 ⁵	74 419
2017. gads 01.01.	2 129 320 ⁶	90 382
2021. gads 01.07.	2 050 252	97 494

Procentuāli Latvijā jauniebraucēju skaits nav liels, tomēr, vērtējot ārvalstnieku skaitu, redzama pieaugoša dinamika. Kopumā ārvalstnieku skaits 2021. gadā ir pieaudzis par 23 075 cilvēkiem jeb par 31% vairāk nekā 2014. gadā.

2. tabulā atspoguļots Latvijā dzīvojošo trešo valstu pilsoņu skaits sadalījumā pēc valstiskās piederības un procentuāli no kopējā iedzīvotāju skaita Latvijā 2014., 2017. un 2021. gadā.

2. tabula

Latvijā dzīvojošo trešo valstu pilsoņu skaits

Avots: PMLP dati

	Valsts	2014. gads ⁷		2017. gads ⁸		2021. gads ⁹	
		Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%
1.	Krievija	48873	2,24	55440	2,60	51317	2,50
2.	Ukraina	3988	0,18	6442	0,30	9319	0,45
3.	Baltkrievija	2496	0,11	3034	0,14	4020	0,20
4.	Uzbekistāna	863	0,04	1641	0,08	2319	0,11
5.	Kazahstāna	620	0,03	772	0,04	784	0,03
6.	ASV	556	0,03	575	0,03	709	0,03
7.	Ķīna	548	0,03	1192	0,06	816	0,04
8.	Azerbaidžāna	366	0,02	521	0,03	649	0,03
9.	Izraēla	353	0,02	405	0,02	569	0,03
10.	Gruzija	301	0,01	293	0,01	446	0,02
11.	Vjetnama	13	0,00	52	0,00	436	0,02

1 Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās. 30.06.2021. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/7137/download>

2 Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc valstiskās piederības. 30.06.2021. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/7149/download>

3 Ar TUA uz 01.07.2021. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/6537/download>

4 Ar PUA uz 01.07.2021. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/6534/download>

5 Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās. 01.01.2014. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/6105/download>

6 Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās. 01.01.2017. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/1963/download>

7 Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc valstiskās piederības. 01.01.2014. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/6117/download>

8 Latvijas iedzīvotāju sadalījums pēc valstiskās piederības. 01.01.2017. <https://www.pmlp.gov.lv/lv/media/1975/download>

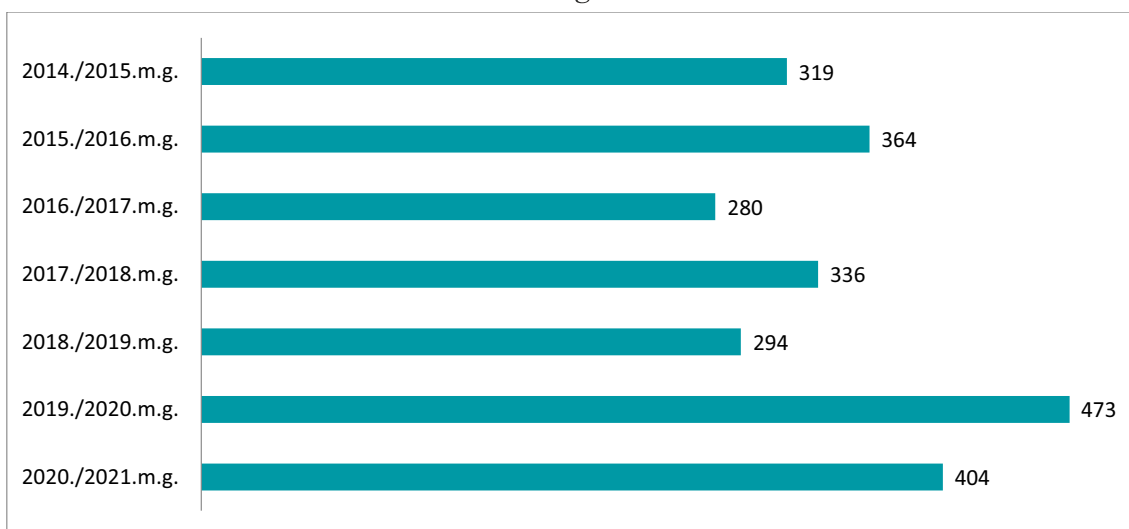
Ārvalstnieku vidū skaitliski lielāko daļu veido Krievijas pilsoņi. Nākamās skaitliski lielākās ārvalstnieku grupas Latvijā ir Ukrainas, Baltkrievijas un Uzbekistānas pilsoņi. 2021.gadā vērojama jauna tendence – būtiski pieaug no Vjetnamas iebraukušo pilsoņu skaits. Salīdzinājumā ar 2014.gadu, tas ir palielinājies par 423 cilvēkiem jeb 84%.

Pieaugot ārvalstnieku skaitam Latvijā, pieaug arī skolēnu skaits izglītības iestādēs. Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs 2014./2015.māc.g. mācījās 319 ārvalstu skolēni, bet 2020./2021.māc.g. - 404 ārvalstu skolēni (1. attēls).

1.attēls

Ārvalstu skolēnu skaits Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs

Avots: Rīgas domes dati

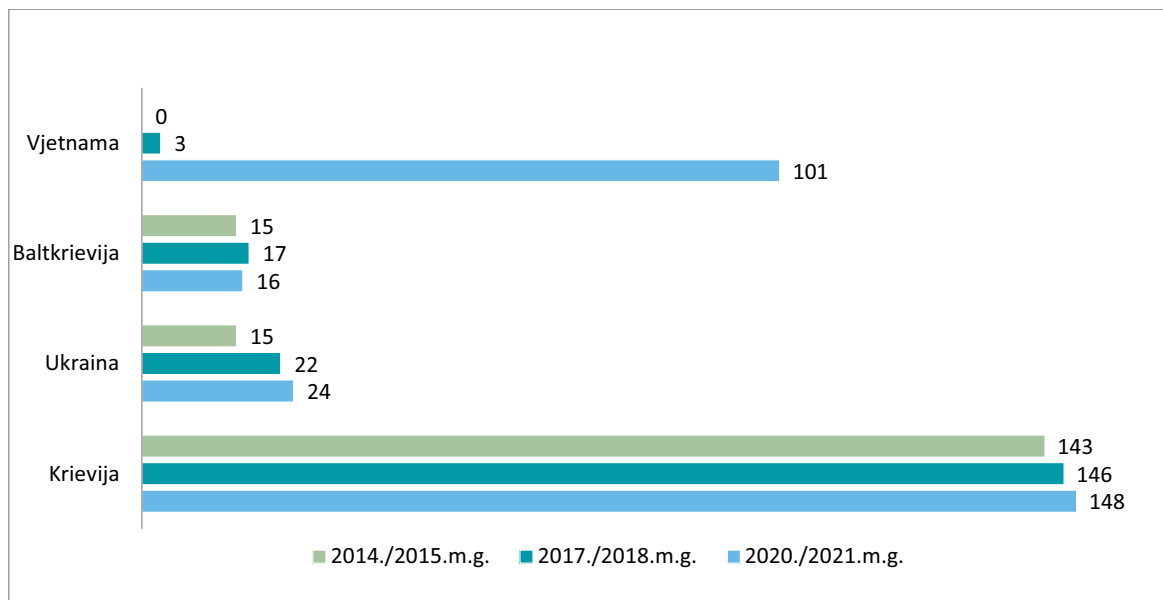
2014./2015. māc. g. Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs visvairāk ārvalstu skolēnu bija no Krievijas (143), Lielbritānijas (25), Ķīnas (16), Ukrainas (15), Baltkrievijas (15), Vācijas (14), pa 9 no Kazahstānas, no Polijas, no Lietuvas (8), Azerbaidžānas (7), Uzbekijas (6), pa 4 no Anglijas, Izraēlas, Ungārijas, Spānijas, Itālijas, pa 3 no Igaunijas, Taivānas, ASV, pa 1 vai 2 no Somijas, Bulgārijas, Austrijas, Korejas Republikas, Taizemes, Zviedrijas, Gruzijas, Venecuēlas, Norvēģijas, Turcijas un 9 no citām valstīm.

2017./2018.māc. g. Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs visvairāk ārvalstu skolēnu bija no Krievijas (146), Ukrainas (22), Baltkrievijas (17), pa 13 no Vācijas un Lielbritānijas, no Ķīnas (10), Kazahstānas (9), pa 8 no Lietuvas, Azerbaidžānas, 6 no Tadžikistānas, pa 5 no Igaunijas, Itālijas, pa 4 no Turcijas, Sīrijas, Afganistānas, pa 3 no ASV, Īrijas, Moldovas, Polijas, Vjetnamas, pa 2 no Armēnijas, Beļģijas, Dānijas, Indijas, Japānas, Norvēģijas, Spānijas, Taizemes, pa 1 no Eritrejas, Gambijas, Grieķijas, Gruzijas, Hondurasas, Honkongas, Irākas, Islandes, Izraēlas, Kirgizstānas, Maltas, Somijas, Šveices, Ungārijas un 17 no citām valstīm.

2020./2021. māc. g. Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs visvairāk ārvalstu skolēnu bija no Krievijas (148), Vjetnamas (101), Ukrainas (24), Baltkrievijas (16), Azerbaidžānas (11), Itālijas (9), Lietuvas (8), pa 6 skolēniem no Vācijas, Kazahstānas, Turcijas, Indijas, pa 5 skolēniem no ASV, Norvēģijas, Lielbritānijas, pa 4 skolēniem no Igaunijas, Sīrijas, Ēģiptes, Ķīnas, pa 3 skolēniem no Pakistānas, Kanādas, pa 2 skolēniem no Afganistānas, Īrijas, Moldovas, Polijas, Šveices, Turkmēnistānas. Pa 1 skolēnam no Beļģijas, Brazīlijas, Dānijas, Ekvadoras, Hondurasas, Izraēlas, Kipras, Kirgizstānas, Korejas Republikas, Kubas, Marokas, Ungārijas, Uzbekistānas un Zviedrijas.

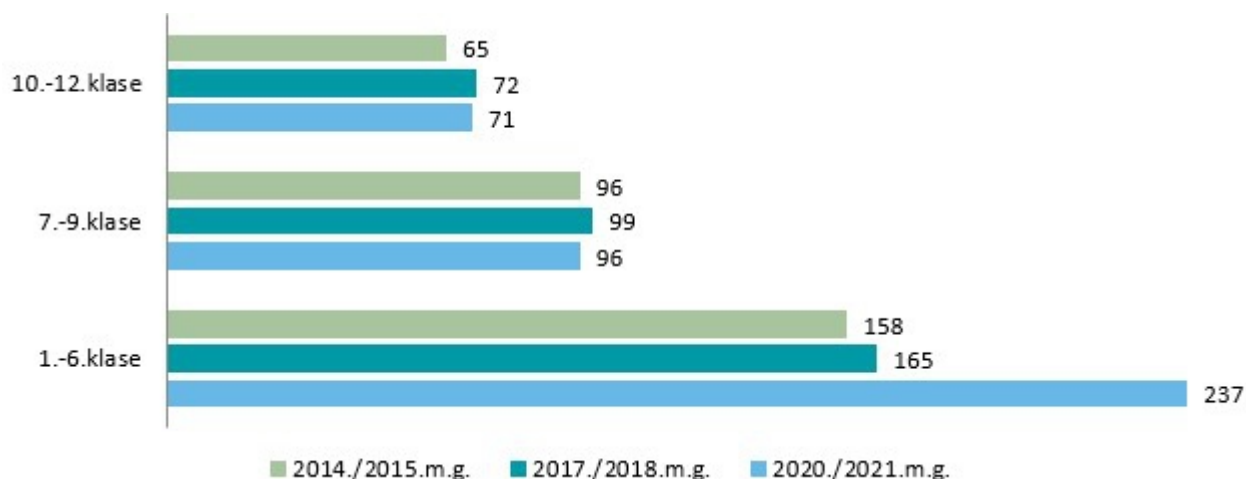
Trīs minētajos mācību gados nemainīgi vislielākā ārvalstu skolēnu grupa Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs ir skolēni no Krievijas. Skolēnu skaits no Baltkrievijas un Ukrainas ir līdzīgs. 2020./2021.m.g. kā jauna tendence iezīmējas būtiski pieaugošs skolēnu skaits no Vjetnamas. Salīdzinot ar iepriekšējo periodu, skolēnu skaits no Vjetnamas ir pieaudzis par 98 skolēniem jeb 3266%.

2.attēls

Krievijas, Ukrainas, Baltkrievijas, Vjetnamas skolēnu skaits*Avots: Rīgas domes dati*

Vērtējot ārvalstu skolēnu vecumposmu, dati liecina, ka skaitliski visvairāk ārvalstu skolēnu mācās pamatizglītības posmā. Visvairāk skolēnu mācās pamatizglītības posma 1.- 6. klasēs. 2014./2015.māc.g. tie bija 158 skolēni, bet 2020./2021.māc.g. – 237 skolēni (3.attēls).

3.attēls

Ārvalstu skolēnu skaits klašu grupās*Avots: Rīgas domes dati*

2020./2021.māc.g. 37 Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs mācījās ārvalstu skolēni. Visvairāk ārvalstu skolēnu ir Rīgas Zolitūdes ģimnāzijā (52), Rīgas 22. vidusskolā (44), Rīgas 47. vidusskolā (36), Rīgas Avotu pamatskolā (31), Rīgas Anniņmuižas vidusskolā (24), Puškina licejā (21), Rīgas 33. vidusskolā (19), Rīgas 96. vidusskolā (18), Rīgas 34. vidusskolā (13), Rīgas 85. vidusskolā (13), Rīgas 74. vidusskolā (12), Rīgas 72. vidusskolā (11) un Rīgas 93. vidusskolā (10).

2020./2021.māc. g. jauna pieredze izglītības iestādēm darbā ar trešo valstu pilsoņu skolēniem ir Vjetnamas skolēnu iekļaušana izglītībā. 36 skolēni no Vjetnamas mācās Rīgas 47. vidusskolā, 25 mācās Rīgas Avotu pamatskolā, pārējie citās skolās.

Lai sekmētu latviešu valodas apguvi un veicinātu skolēnu iekļaušanos mācību procesā, Rīgas pilsētas pašvaldība turpina piešķirt finansējumu pedagogu darba samaksai latviešu valodas mācīšanai reemigrējošiem skolēniem un jauniebraucējiem. No 2014. gada šie skolēni vienu mācību gadu var mācīties latviešu valodu vēl divas stundas nedēļā papildus mācību plānā paredzētajām. Rīkojums par papildu finansējuma piešķiršanu tiek izdots divas reizes gadā, ja nepieciešams – arī vairākas reizes, lai tiktu iekļauti visi skolēni, kuri tikko iebrukuši valstī, uzsākuši mācības skolā un kuriem tas ir nepieciešams.

3.tabulā redzams Rīgas domes skolēnu skaits, par kuru papildus latviešu valodas apmācībām piešķirts finansējums laika posmā kopš 2017.gada septembra līdz 2021.gada septembrim. Redzams, ka Rīgas domes finansējumu saņēmušo skolēnu skaits pieaug: 2017.gadā to saņēmuši 195 skolēni, 2018.gadā- 363 skolēni, 2019.gadā – 538 skolēni, 2020.gadā – 692 skolēni, 2021.gadā- 562 skolēni.

3.tabula

Rīgas domes finansēto skolēnu skaits no 2017.gada septembra līdz 2021.gada septembrim

Avots: Rīgas domes dati

Laika posms	Skolēnu skaits
2017.gada septembris - decembris	195
2018.gada janvāris - maijs	195
2018.gada septembris - decembris	168
2019.gada janvāris - maijs	213
2019.gada septembris - decembris	325
2020.gada janvāris - maijs	377
2020.gada septembris - decembris	315
2021.gada janvāris - maijs	310
2021.gada septembris – oktobris	252

Pašvaldība finansē papildu stundas latviešu valodā arī bērniem, kuri ieguvuši bēgļa vai alternatīvo statusu Latvijā un turpina mācības Rīgas izglītības iestādēs.

Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs mācās arī apmaiņas valstu skolēni ārzemnieki, kuri skolās mācās pusgadu vai pilnu mācību gadu, diplomātiskā korpusa pārstāvniecību darbinieku ģimenes locekļi, kas skolā mācās vienu vai vairākus gadus, kā arī patvēruma meklētāju un bēgļu bērni, kuru uzturēšanās skolā Latvijā dažkārt ir pavisam īslaicīga.

Galvenās situāciju par skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs **raksturojošās tendences, analizējot statistikas datus:**

- Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs palielinās ārvalstu skolēnu skaits.
- Nemainīgi lielākā daļa ārvalstu skolēnu ir no Krievijas. Otru lielāko skolēnu grupu veido skolēni no Baltkrievija, Ukrainas.
- 2021.gadā vērojama būtiska Vjetnamas ārvalstu skolēnu skaita palielināšanās.
- Salīdzinot ar iepriekšējo periodu, 2021.gadā samazinās ārvalstu skolēnu skaits no Lielbritānijas, Vācijas, Ķīnas un Kazahstānas.
- Visvairāk ārvalstu skolēnu mācās pamatizglītības posmā 1.- 6. klasēs.

- 2021.gadā 37 Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs mācās ārvalstu skolēni. Visvairāk ārvalstu skolēnu mācās Rīgas Zolitūdes ģimnāzijā, Rīgas 22. vidusskolā, Rīgas 47. vidusskolā, Rīgas Avotu pamatskolā, Rīgas Anniņmuižas vidusskolā un Puškina licejā.
- Rīgas pilsētas pašvaldība turpina veicināt latviešu valodas apguvi un skolēnu iekļaušanos mācību procesā, piešķirot finansējumu pedagogu darba samaksai papildus stundām latviešu valodas mācīšanai reemigrējošiem skolēniem un jauniebraucējiem.
- Mainoties drošības situācijai un migrācijas tendencēm pasaulē, mainās ārvalstnieku skaits Latvijā un līdz ar to skolēnu skaits skolās. Karš Ukrainā rada pieaugošu migrācijas plūsmu. Iebraucot ģimenēm ar bērniem, strauji palielinās Ukrainas skolēnu skaits skolās.

RĪGAS PAŠVALDĪBAS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ADMINISTRĀCIJAS ANKETĒŠANAS KOPSAVILKUMS

2021. gadā Rīgas pašvaldības izglītības iestādēm tika sagatavotas un izplatītas 2 elektroniskās aptaujas anketas:

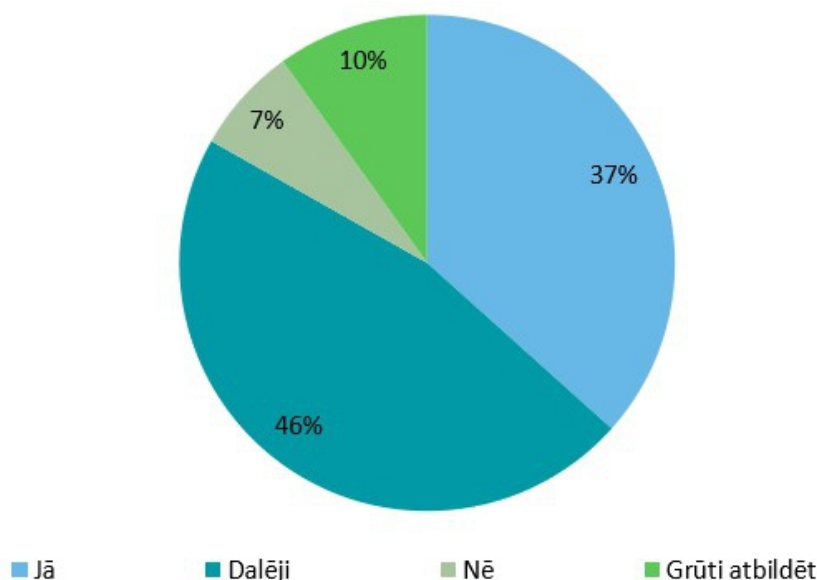
- 1) skolas administrācijas pārstāvjiem par jauniebraucēju un reemigrantu situāciju skolā,
- 2) anketa skolotājiem, kuriem ir pieredze darbā ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem skolā.

Anketu mērķis bija noskaidrot jauniebraucēju un reemigrantu bērnu situāciju Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs un salīdzināt iegūtos datus ar iepriekšējiem. Iepriekšējās aptaujas par jauniebraucēju un reemigrantu bērnu situāciju Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs tika veiktas 2017. gada un 2014. gada februārī–martā. 2017. gadā tika iegūti rezultāti no visām 115 izglītības iestādēm, 2014. gadā – no 94 izglītības iestādēm (kas veidoja 80 % no visām izglītības iestādēm). 2021. gada anketēšanā piedalījās 101 izglītības iestāde (97 % no visām).

2021. gada aptauja (4. attēls) parāda, ka pusē Rīgas pašvaldības izglītības iestāžu mācās jauniebraucēju vai repatriantu bērni. Trešā daļa (32 %) Rīgas pašvaldības izglītības iestāžu norāda, ka jauniebraucēju un reemigrantu bērni mācījušies pēdējo 4 vai vairāku gadu laikā. Savukārt aptuveni piektā daļa Rīgas izglītības iestāžu norāda, ka šādi bērni tajās nemācās vai mācījušies īslaicīgi. Lielākā daļa Rīgas izglītības iestāžu ikdienā saskaras vai iepriekš saskārušās ar ieobraucēju un reemigrantu bērnu integrācijas jautājumiem un izaicinājumiem.

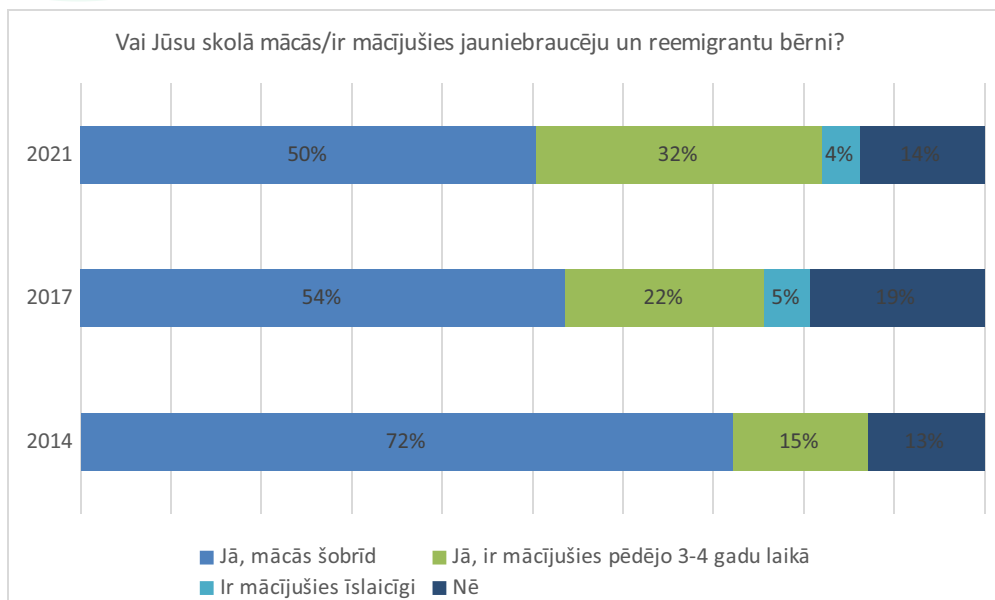
4. attēls

Vai jūsu skolā mācās/ir mācījušies bērni, kas ieradušies Latvijā no citām valstīm vai atgriezušies skolā pēc mācībām citās valstīs?

Salīdzinot šo informāciju ar 2017. un 2014. gada datiem, redzams (5. attēls), ka nedaudz samazinājies to iestāžu skaits, kurās jauniebraucēju un reemigrantu bērni mācās šobrīd (2021. g. – 50 %, 2017. g. – 54 %, 2014. g. – 75 %). Nedaudz samazinājies arī to izglītības iestāžu skaits, kurās jauniebraucēju un reemigrantu bērni nemācās (2021. g. – 14 %, 2017. g. – 19 %). Savukārt palielinās to izglītības iestāžu skaits, kurām ir pieredze ar šādiem bērni, jo tie ir mācījušies pēdējo 3–4 gadu laikā.

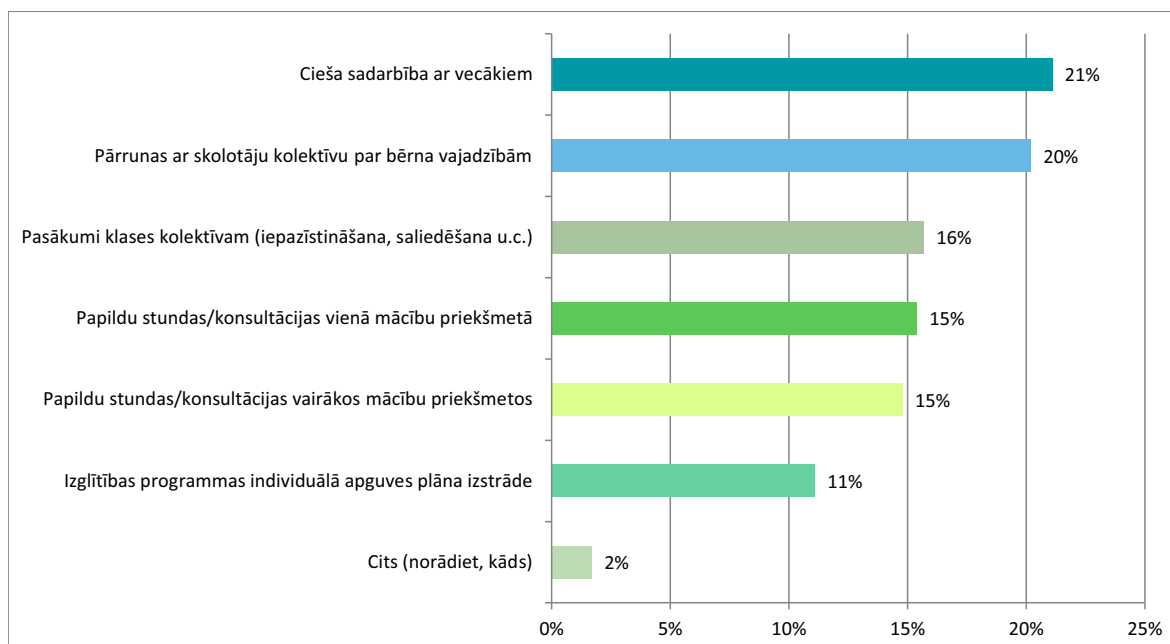
5. attēls

Anketēšanā tika iegūta informācija par atbalsta pasākumiem un personālu, kas saistīti ar atbalsta sniegšanu jauniebraucēju un repatriantu bērniem izglītības iestādēs. 6. attēlā redzams, ka vairāk nekā 20 % Rīgas izglītības iestāžu īsteno ciešu sadarbību ar vecākiem un veic darbu skolotāju kolektīvā, lai iekļautu šos bērnus. Mazāk aptaujāto min papildu stundas/konsultācijas vienā vai vairākos mācību priekšmetos, kā arī klases kolektīva pasākumus šo bērnu atbalstam, savukārt ap 10 % izglītības iestāžu nosauc individuālo apguves plānu kā būtisku atbalsta pasākumu jauniebraucēju un repatriantu bērniem.

6. attēls

Kurus no nosauktajiem atbalsta pasākumiem Jūsu skola sniedz jauniebraucēju un reemigrantu bērniem?

Salīdzinot iegūto informāciju ar 2017. un 2014. gada datiem, redzams, ka izglītības iestādes arvien orientējas uz pārrunām ar skolotāju kolektīvu par bērnu vajadzībām un uz ciešu sadarbību ar vecākiem. Arī par pārējiem atbalsta pasākumiem dati ir līdzīgi. 2021. gadā izglītības iestādes vairāk norāda uz jauniebraucēju un reemigrantu bērniem nepieciešamo atbalstu vienā mācību priekšmetā, savukārt 2017. un 2014. gadā tās biežāk norādījušas uz papildu stundu/konsultāciju nepieciešamību vairākos mācību priekšmetos.

No skolas personāla galvenokārt atbalsta pasākumu sniegšanā ir iesaistīti klases audzinātāji, skolas atbalsta personāls, t. sk. psihologs, sociālais pedagogs, skolas administrācija, mazāk – mācību priekšmetu skolotāji, klasesbiedri/skolēni.

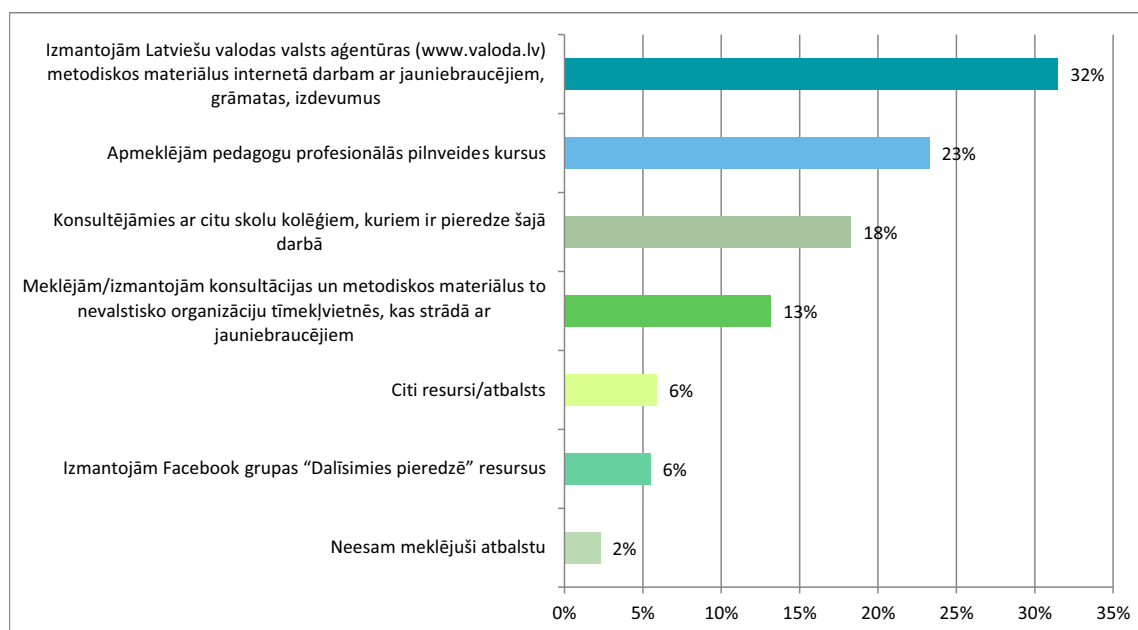
Anketās izglītības iestādes norāda (7. attēls), ka atbalstu darbā ar jauniebraucējiem un reemigrantiem tās visbiežāk ir meklējušas Latviešu valodas aģentūras mācību un metodisko materiālu klāstā; to min vairāk nekā 30 % aptaujāto. Vairāk par 20 % apmeklējuši pedagogu profesionālās pilnveides kursus, nedaudz mazāk pedagogu konsultējušies ar kolēģiem, kuriem ir pieredze šajā darbā. Mazāk (13 %) izglītības iestāžu konsultējušās vai meklējušas atbalstu to nevalstisko organizāciju resursos, kas nodarbojas ar jauniebraucēju integrācijas jautājumiem. Dažas izglītības iestādes norādījušas citas atbalsta iespējas un resursus:

- skolotāju pašu izstrādātie mācību materiāli, skolotāju un skolas ilggadējā pieredze šajā jomā un dalīšanās pieredzē, pedagogu savstarpējās konsultācijas,
- projekta PuMPurs resursi,
- pašvaldības atbalsts papildu latviešu valodas nodarbību apmaksai,
- konsultācijas ar IKVD.

5 no 101 izglītības iestādes sniedz atbildi, ka atbalstu nav meklējušas. Datos redzams, ka šajās izglītības iestādēs jauniebraucēju vai reemigrantu bērni šobrīd mācās. Iespējams, tajās jau ir uzkrāta pieredze vai arī šobrīd nav aktuālu problēmu.

7. attēls

Kur līdz šim Jūs esat meklējuši un guvuši atbalstu, resursus jauniebraucēju un reemigrantu bērnu veiksmīgākai iekļaušanai izglītības procesā?

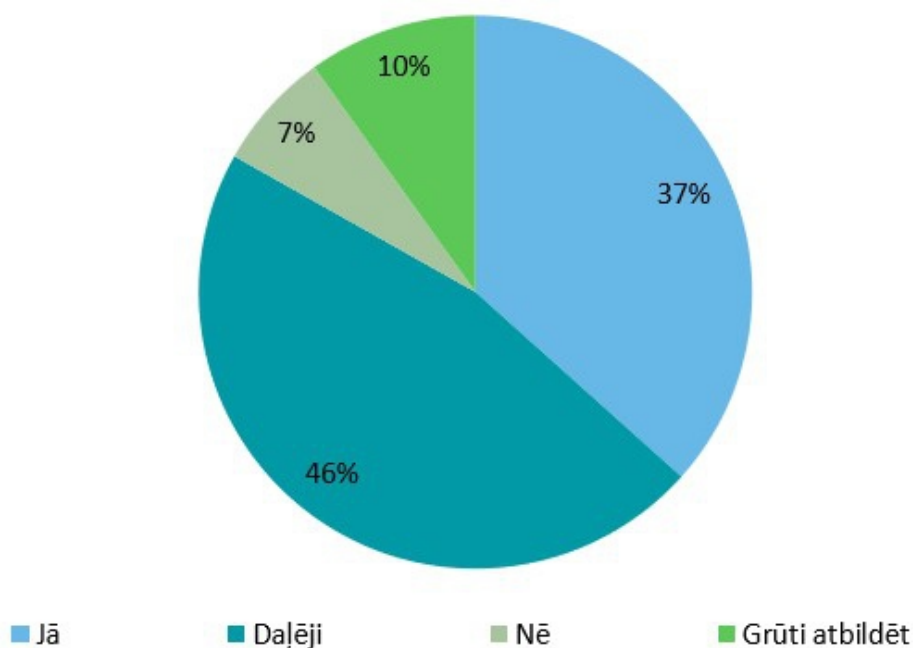

Salīdzinot ar 2017. gada datiem, šajā jautājumā vērojamas nelielas izmaiņas – biežāk tiek izmantoti Latviešu valodas aģentūras (LVA) veidotie materiāli un izdevumi. LVA pēdējos gados ir būtiski ieguldījusi interaktīvo elektronisko valodas apguves materiālu uzlabošanā, pieejamībā, sakārtošanā, kā arī pedagogu izglītošanā. Tāpat 2021. gadā biežāk minēta NVO resursu izmantošana darbā ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem.

2014. gada izpētē, runājot par atbalsta iespējām un nepieciešamību, tika aktualizētas grūtības darbā ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem – pedagogu kursu, mācību un metodisko materiālu nepietiekamība, pieredzes un finansiālā atbalsta trūkums. Tad tika norādīts, ka izglītības iestādē jāuzlabo sadarbība un informācijas apmaiņa starp kolēģiem (administrācijas, pedagogu, skolas atbalsta personāla sadarbība). 2021. gada aptaujas datus biežāk vērojams, ka izglītības iestādes balstās uz skolotāju pieredzi darbā ar iebraucējiem, kā arī izmanto savstarpējas pieredzes apmaiņas iespējas. Anketās vairākkārt tiek pieminēta pedagogu/kolēģu sadarbība, savstarpējās konsultācijas integrācijas jautājumos, arī nevalstisko organizāciju (“Drošā māja”, “Latvijas sarkanais krusts”) iesaiste un resursi (tulki, mentori). Dažās anketās kā resurss iebraucēju bērnu integrācijai tiek minēti latviešu kultūras pasākumi, kā arī citu valstu pieredze.

8. attēls

Kā Jūs vērtējat: vai Jūsu skola ir/būtu piemērota mācību iestāde jauniebraucēju un reemigrantu bērniem?

Anketas noslēdzošajā jautājumā izglītības iestādes tika aicinātas novērtēt savu piemērotību jauniebraucēju un reemigrantu bērnu uzņemšanai (8. attēls). 2021. gadā lielākā daļa Rīgas izglītības iestāžu norāda, ka ir piemērotas vai daļēji piemērotas jauniebraucēju un reemigrantu uzņemšanai, kopumā tādas ir 84 % izglītības iestāžu (37 % piemērotas, 47 % daļēji piemērotas). 8. attēlā redzams, ka tikai neliela daļa (7 %) izglītības iestāžu vērtē, ka iestāde nav piemērota jauniebraucēju un reemigrantu bērnu uzņemšanai. 10 % iestāžu sniedz atbildi “grūti atbildēt”, daļa no tām ir iestādes, kurās jauniebraucēju un reemigrantu bērni šobrīd nemācās.

Redzams, ka 2017. un 2021. gada anketēšanā sniegtās atbildes ir līdzīgas. Nedaudz ir palielinājies to izglītības iestāžu skaits, kas atzīst, ka iestāde ir piemērota ieobraucēju bērnu uzņemšanai (2021. g. – 37 %; 2017. g. – 30 %), un samazinājies to skaits, kas norāda, ka ir daļēji piemērotas (2021. g. – 47 %; 2017. g. – 52 %). Abās aptaujās aptuveni viena piektā daļa izglītības iestāžu norāda, ka grūti atbildēt vai nav piemērotas šādu bērnu uzņemšanai.

2014. gada anketā šis jautājums bija atšķirīgi formulēts. Tad 60 % Rīgas pašvaldības izglītības iestāžu norādīja, ka labprāt uzņemtu ieobraucēju vai reemigrantu bērnus, 25 % norādīja “grūti atbildēt” un tikai 2 % atbildēja “nē”. Netika iekļauts atbilžu variants “daļēji”. Redzams, ka kopš 2014. gada pieaudzis skeptisko skaits (atbilde “nē”) un samazinājies pārliecināto skaits (atbilde “jā”).

Anketā par atbalsta nepieciešamību veiksmīgam darbam ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem izglītības iestāžu administrācija primāri min cilvēkresursu (skolotāju, latviešu valodas skolotāju, skolotāju palīgu/asistentu u. c. atbalsta personāla) trūkumu. Viņu uzdevums būtu nodrošināt papildu konsultācijas, stundas, individuālo darbu jauniebraucēju un repatriantu bērniem. Norādīts, ka pedagogiem būtu vairāk nepieciešami kursi un savstarpēja pieredzes apmaiņa, mācību un metodiskie materiāli, kā arī finansiālais atbalsts. Tikai dažās anketās lasāmas atbildes, ka atbalsts nav nepieciešams, piemēram: *“Pagaidām esam tikuši galā veiksmīgi. Ļoti vērtīgs bija finansējums, lai nodrošinātu papildu nodarbības latviešu valodas apguvei.”*

Dažās anketās aktualizēti problēmjautājumi un pieredzē balstīti secinājumi/pārdomas par darbu izglītības iestādē šajā jomā: *“Manuprāt, šādiem skolēniem būtu labāk mācīties klasēs ar nelielu skolēnu skaitu, kur skolotājam ir daudz vairāk laika veltīt uzmanību katram izglītojamajam.”*, *“Atbalsts ir pietiekams, bet traucē pašu jauniebraucēju neziņa par to, cik ilgu laiku viņi uzturēsies Latvijā, līdz ar to jauniebraucēju skolēnam nav motivācijas apgūt latviešu valodu, lai integrētos izglītības sistēmā un Latvijā kopumā.”*, *“(Nepieciešama) pieredzes apmaiņa par tiem skolēniem, kuri atbrauc no eksotiskām zemēm, piemēram, Ķīnas, Vjetnamas, un nevar kontaktēties nekādā valodā, arī viņu vecāki.”*, *“(Nepieciešama) valstiski pārdomāta jauniebraucēju un reemigrantu iekļaušanas programma izglītības programmās: no sākuma mācāties latviešu valodu, pēc tam iekļaujamies izglītības programmas apgūšanā.”*, *“Esam novērojuši, ka skolēniem, kuri ierodas no citas valsts, ir dažāda kultūras izpratne un pārpratumi rodas vairāk neiepazītās kultūras dēļ.”*, *“Katra situācija ir individuāla, un tāds kopējs (atbalsts) nebūtu iespējams.”*, *“(Nepieciešama) pilnīga izpratne par bērna iepriekšējo izglītību, pielādzināšanas algoritmi.”*

Secinājumi par jauniebraucēju un reemigrantu bērnu situāciju Rīgas pašvaldības izglītības iestādēs, analizējot administrācijas anketas

- Lielākā daļa Rīgas pašvaldības izglītības iestāžu 2021. gadā, tāpat kā 2017. un 2014. gadā, norāda, ka tām ir pieredze darbā ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem. Šobrīd vairāk nekā 80 % Rīgas izglītības iestāžu mācās vai pēdējo 4 gadu laikā ir mācījušies šādi bērni (salīdzinājumam: 2017. gadā vairāk nekā 75 %, 2014. gadā vairāk nekā 85 %).
- Aptuveni piektajā daļā Rīgas izglītības iestāžu jauniebraucēju un reemigrantu bērni šobrīd nemācās vai ir mācījušies īslaicīgi. Salīdzinot ar 2017. gadu, to Rīgas izglītības iestāžu īpatsvars, kurām nav pieredzes darbā ar jauniebraucēju vai reemigrantu bērniem, ir samazinājies. Savukārt palielinājies tādu Rīgas izglītības iestāžu īpatsvars, kurās šādi bērni ir mācījušies iepriekš.
- Kā būtiskākos izglītības iestāžu atbalsta pasākumus darbā ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem izglītības iestādes norāda sadarbību ar vecākiem, pārrunas skolotāju kolektīvā par bērna vajadzībām, mazāk min papildu stundas/konsultācijas vienā vai vairākos mācību priekšmetos un pasākumus klases kolektīvam. Šis atbalsta pasākumu kopums minimāli mainījies salīdzinot ar 2017. un 2014. gadu. Izmaiņas redzamas papildu stundu/konsultāciju izmantošanā – 2021. gadā izglītības iestāžu administrācija norāda, ka biežāk konsultācijas tikušas izmantotas vienā mācību priekšmetā.
- Atbalsta pasākumu sniegšanā jauniebraucēju un reemigrantu bērniem galvenokārt ir iesaistīti klases audzinātāji, arī skolas atbalsta personāls un skolas administrācija.
- Darbam ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem trešā daļa Rīgas izglītības iestāžu guvusi atbalstu Latviešu valodas aģentūras (LVA) izstrādāto metodisko un mācību materiālu piedāvājumā. LVA resursu popularitāte, salīdzinot ar iepriekšējo izpēti, nedaudz pieaugusi. Darbā ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem profesionālās pilnveides kursi un konsultācijas ar kolēģiem ir atbalsts aptuveni vienai piektajai daļai Rīgas izglītības iestāžu. LVA materiāli, kursi un kolēģu konsultācijas ir biežāk izmantotais atbalsts darbā ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem.
- Pedagogu/izglītības iestāžu sadarbība un pieredzes apmaiņa par darbu ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem ir kļuvusi par ikdienas praksi Rīgas izglītības iestādēs. 2014. gada anketēšanā tā izskanēja kā būtiska nepieciešamība/vēlme. 2021. gadā vairāk nekā iepriekš atbalstam tiek piesaistīti nevalstisko organizāciju resursi.
- Vairāk nekā 80 % Rīgas pašvaldības izglītības iestāžu norāda, ka ir piemērotas vai daļēji piemērotas jauniebraucēju un reemigrantu bērnu uzņemšanai. Mazāk nekā piektā daļa Rīgas izglītības iestāžu vērtē, ka nav piemērotas vai ir daļēji piemērotas jauniebraucēju vai reemigrantu bērnu uzņemšanai. Salīdzinājumā ar 2017. gada datiem rezultāti atšķiras minimāli; lielākas atšķirības šajā jautājumā ir 2014. gada datos.
- Galvenā nepieciešamība veiksmīgai jauniebraucēju un reemigrantu bērnu uzņemšanai izglītības iestādē šobrīd (tāpat kā 2017. gadā) ir cilvēkresursi, kas nodrošina atbalstu jauniebraucēju un reemigrantu bērniem (piem., papildu konsultācijas, stundas, individuālo darbu).

PEDAGOGU APTAUJAS KOPSAVILKUMS

Padziļinātai situācijas analīzei par skolēnu jauniebraucēju iekļaušanos Rīgas pilsētas izglītības iestādēs tika veikta pedagogu aptauja. Aptaujā piedalījās skolotāji, kuriem ir pieredze darbā ar skolēniem imigrantiem un/vai reemigrantiem. Šajā nodaļā sniegts ieskats pedagogu aptaujas rezultātos, kā arī iegūtie dati salīdzināti ar skolu vadības aptaujā konstatēto un 2017.gadā veiktās jauniebraucēju izpētes datiem. Jāņem vērā, ka 2017.gada pētījumā pedagogu viedoklis tika izzināts izmantojot atšķirīgu metodiku, proti, veicot fokusa grupu diskusijas un intervijas. Tomēr salīdzināšana ir iespējama, jo izpētes mērķis un izzināmie jautājumi 2017., un 2021.gadā daļēji sakrīt.

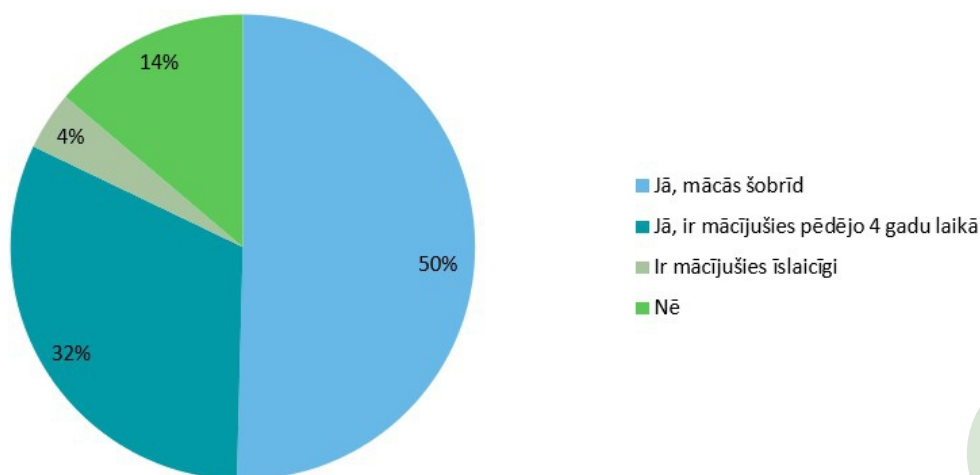
Pedagogu aptauja tika veikta laikā no 2021.gada 2.oktobra līdz 2021.gada 5.novembrim. Aptaujas anketa tika sagatavota elektroniski, izmantojot platformu *VisiDati.lv*. Saite uz aptauju tika nosūtīta visām Rīgas pilsētas vispārizglītojošajām skolām. Aptaujas anketu aizpildīja 223 pedagogi.

Aptaujas anketā tika iekļauti 12 jautājumi, kas nosacīti iedalāmi divos blokos. Pirmajā aptaujas daļā iekļauti slēgtie un pusslēgtie jautājumi būtiskāko tendenču izzināšanai jauniebraucēju situācijā Rīgas skolās, raugoties no pedagogu perspektīvas. Otrajā daļā ar atvērto jautājumu palīdzību gūts ieskats padziļinātā respondentu pieredzē, gadījumu piemēros, kā arī attieksmē un vērtējumos par darbu ar skolēniem jauniebraucējiem. Ar aptaujas anketas veidlapu iespējams iepazīties šī izdevuma pielikumā. Turpinājumā sniegts ieskats aptaujas rezultātos.

Pirmajā jautājumu blokā tika izzināts, kāds ir jauniebraucēju skolēnu profils, kā arī noskaidrots kādi ir būtiskākie panākumu un izaicinājumu faktori darbā ar skolēniem imigrantiem un reemigrantiem. Lielākajai daļai (90%) aptaujas dalībnieku darbs ar jauniebraucējiem un/vai reemigrantiem ir saistīts, veicot klases audzinātāja (26%), latviešu valodas skolotāja (34%) vai cita mācību priekšmeta skolotāja (30%) pienākumus (sk. 9.attēlu). 10% aptaujāto pieredzi darbā ar jauniebraucējiem ir ieguvuši kā atbalsta personāla pārstāvji, bibliotēku darbinieki, karjeras konsultanti, projektu ietvaros u.c.

9.attēls

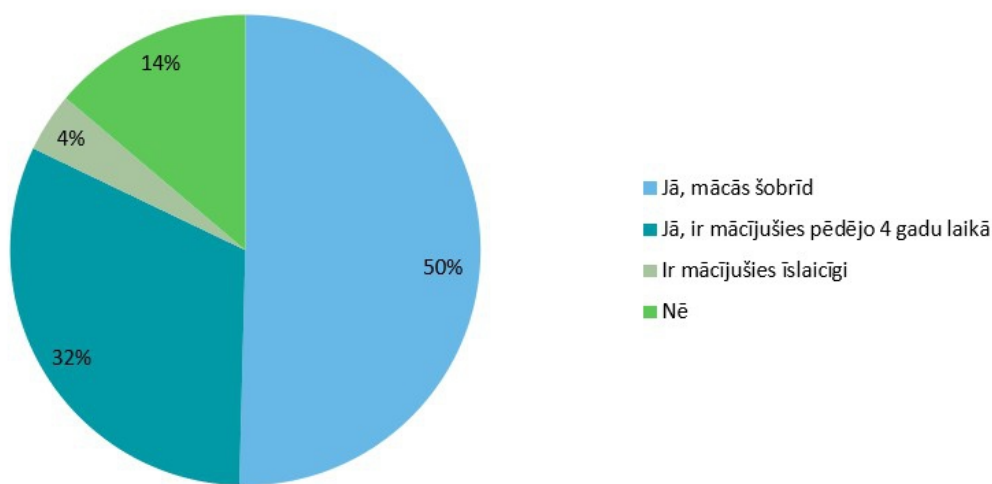
Lūdzu norādīt, kādā veidā Jūsu darbs ir (vai ir bijis) saistīts ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem!

Lai noskaidrotu pedagogu pieredzes apjomu, respondentiem tika lūgts nosaukt, ar cik skolēniem jauniebraucējiem viņi ir strādājuši pēdējo piecu gadu laikā. Ar desmit vai vairāk reemigrantu un jauniebraucēju bērniem ir strādājuši 5% pedagogu, 22% no aptaujātajiem šajā laika periodā mācījuši 5-10 jauniebraucējus, bet vairumam pedagogu (74%) ir bijusi saskarsme ar mazāk nekā pieciem jauniebraucēju/reemigrantu bērniem (sk. 10.attēlu).

10.attēls

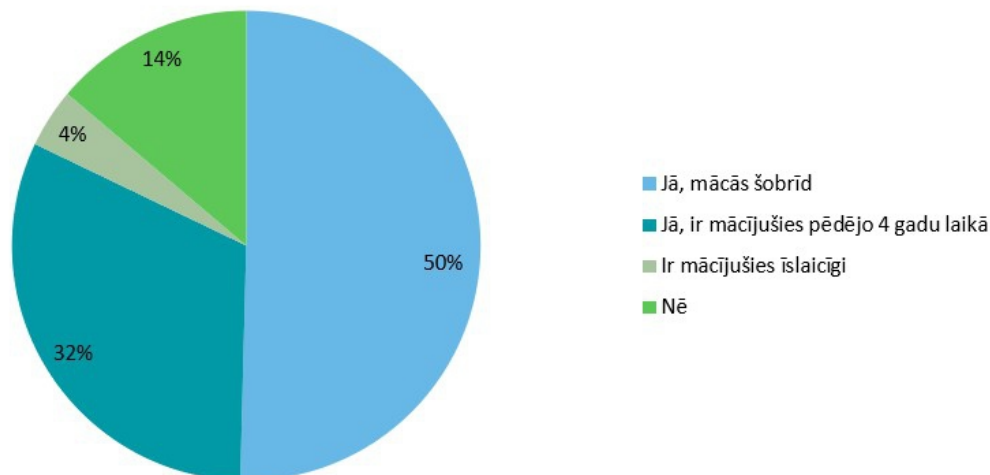
Ar cik skolēniem jauniebraucējiem un/vai reemigrantiem Jūs esat strādājis pēdējo piecu gadu laikā?

Jauno skolēnu iepriekšējo dzīvesvietu ģeogrāfija ir plaša, tomēr divas plašākās reģionālās grupas veido jauniebraucēji no Krievijas un citām bijušajām PSRS republikām (34%), kā arī skolēni no Rietumeiropas valstīm (33%). Aptuveni ceturtdaļa skolēnu jeb 24% ieradusies Latvijā no Āzijas valstīm (sk. 11.attēlu). 9% pedagogu norādījuši, ka mācījuši skolēnus no citiem reģioniem - Āfrikas (Marokas, Ēģiptes), Tuvajiem Austrumiem (Sīrijas, Izraēlas, Irānas, Irākas), Ziemeļamerikas (ASV, Kanādas, Meksikas), Centrālamerikas un Dienvidamerikas (Hondurasas, Ekvadoras, Surinamas, Argentīnas).

11.attēls

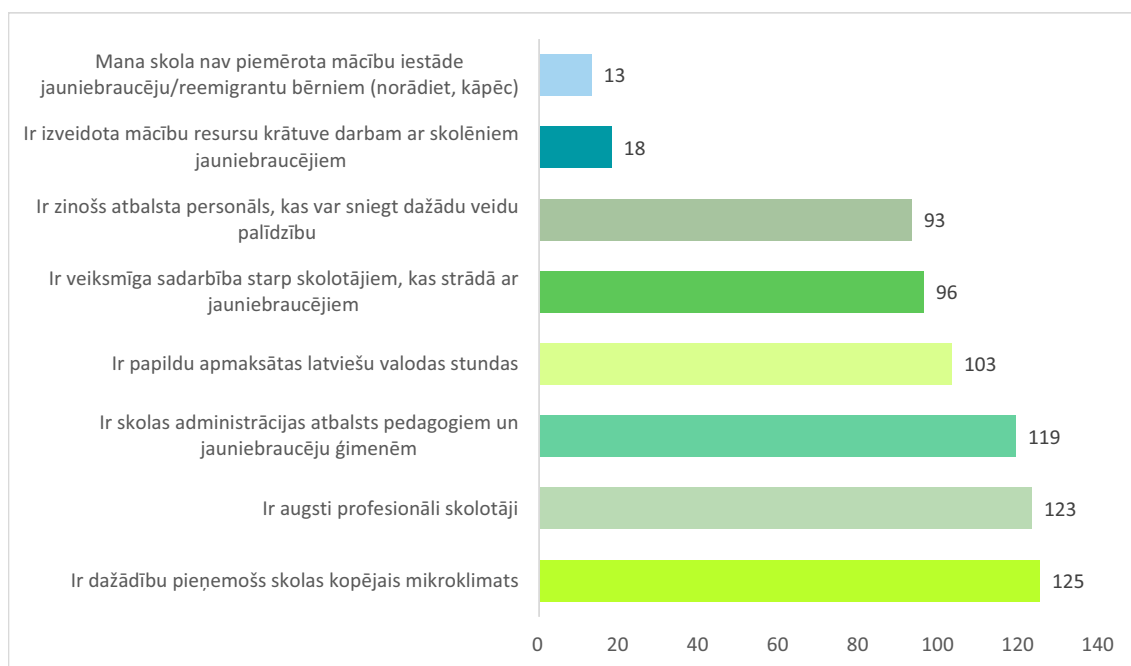
No kādām iepriekšējām mītnes valstīm nākuši Jūsu skolēni jauniebraucēji un/vai reemigranti?

Jautājumā, kāpēc pedagoga pārstāvētā izglītības iestāde ir piemērota jauniebraucēju un reemigrantu bērniem, respondentiem bija iespējams izvēlēties vairākas atbildes (sk. 12.attēlu). Trīs biežāk nosauktie iemesli, kādēļ skola ir piemērota jauniebraucējiem un reemigrantiem, ir dažādību pieņemošs skolas kopējais mikroklimats, augsti profesionāli skolotāji un skolas administrācijas atbalsts pedagogiem un jauniebraucēju ģimenēm. Apmēram puse aptaujāto izvēlējušies arī tādas atbildes kā “papildus apmaksātas latviešu valodas stundas”, “skolotāju savstarpējā sadarbība” un “zinošs atbalsta personāls”. 13 pedagogi jeb 5,8% no aptaujātajiem izvēlējušies atbildi “mana skola nav piemērota jauniebraucēju/reemigrantu bērniem”. Atbildes pamatojumā kā iemesli norādīti – netiek nodrošināta papildus latviešu valodas apguve skolotāju trūkuma dēļ, lielas klases, svešvalodu prasmju trūkums pedagogiem un papildus pienākumi pedagogiem epidemioloģisko noteikumu nodrošināšanai, kas samazina laiku, ko var veltīt pedagoģiskajam darbam. Šis pedagogu anketās sniegtais novērtējums par viņu izglītības iestādes piemērotību darbam ar skolēniem jauniebraucējiem lielā mērā sakrīt ar skolu administrācijas vērtējumu. Skolu aptaujā 6,9% skolu vadības pārstāvju izvēlējušies atbildi “skola nav piemērota”. 2017.gadā šādu atbildi sniedza 9,6% skolu administrācijas pārstāvji.

12.attēls

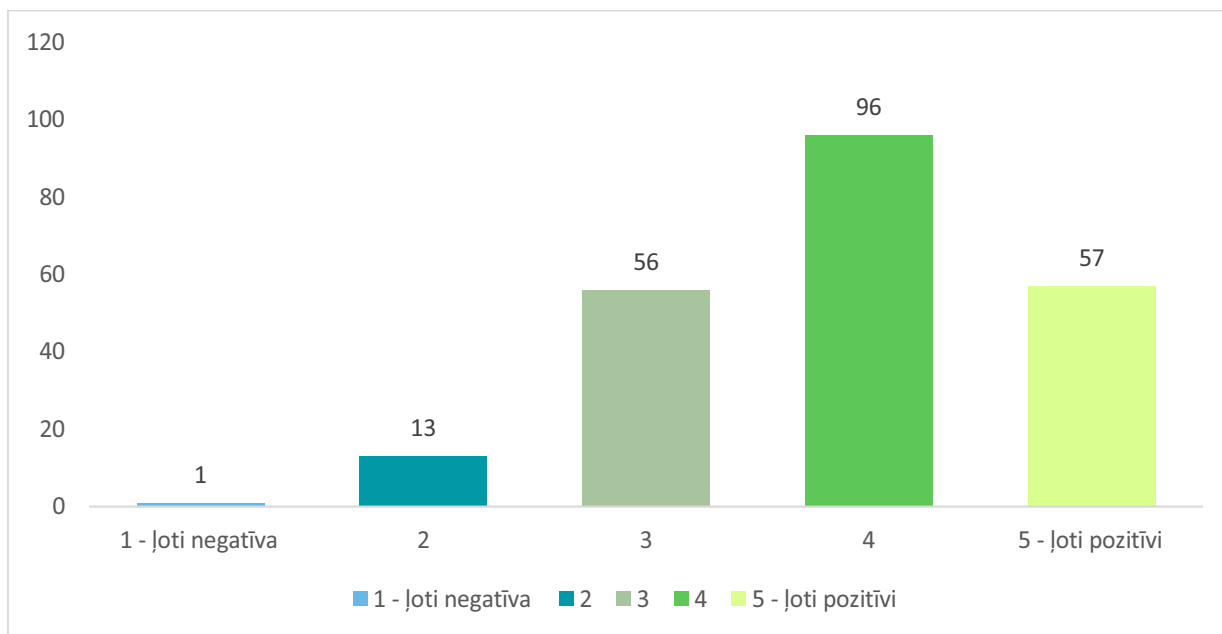
Kāpēc, Jūsprāt, Jūsu skola ir piemērota mācību iestāde jauniebraucēju un reemigrantu bērniem?

Respondenti tika aicināti piecu punktu skalā novērtēt savu līdzšinējo pieredzi darbā ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem (sk. 13.attēlu). Vidējais novērtējums ir 3,87 punkti. Turklāt pozitīvo atbilžu (izvēles “4” un “5”) īpatsvars veido 68,6% no visām atbildēm.

13.attēls

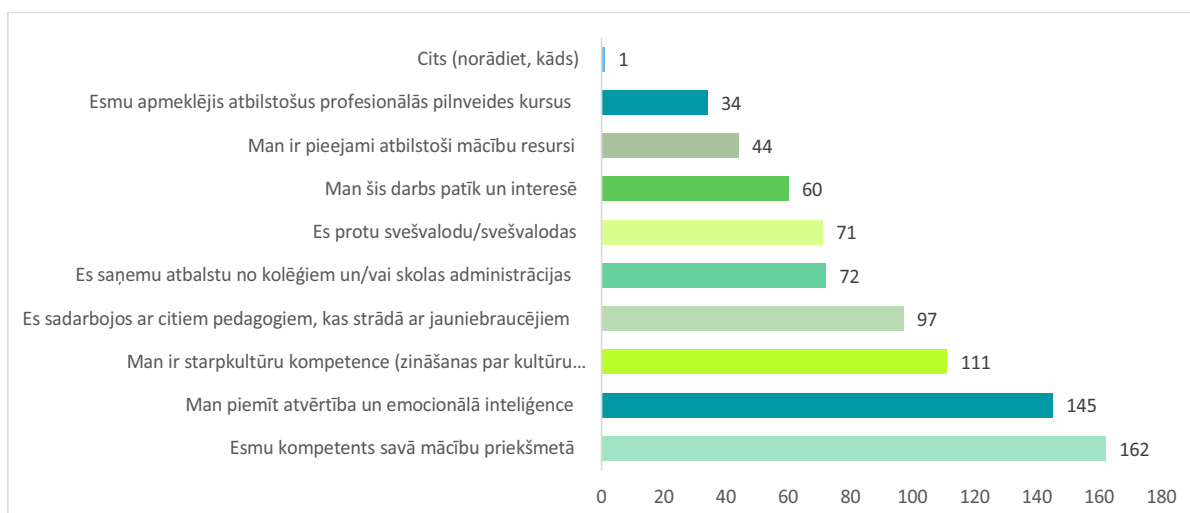
**Kā Jūs kopumā vērtējat savu līdzšinējo pieredzi darbā ar skolēniem
jauniebraucējiem/reemigrantiem?**

Par būtiskākajiem faktoriem, kas viņiem personīgi nodrošina veiksmīgu darbu ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem, pedagogi uzskata kompetenci savā mācību priekšmetā, atvērtību un emocionālo inteliģenci, kā arī savu starpkultūru kompetenci (sk. 14.attēlu). Kā redzams, pedagogu ieskatā vienlīdz būtiskas ir gan viņu akadēmiskās un pedagoģiskās prasmes, gan personīgās īpašības.

14.attēls

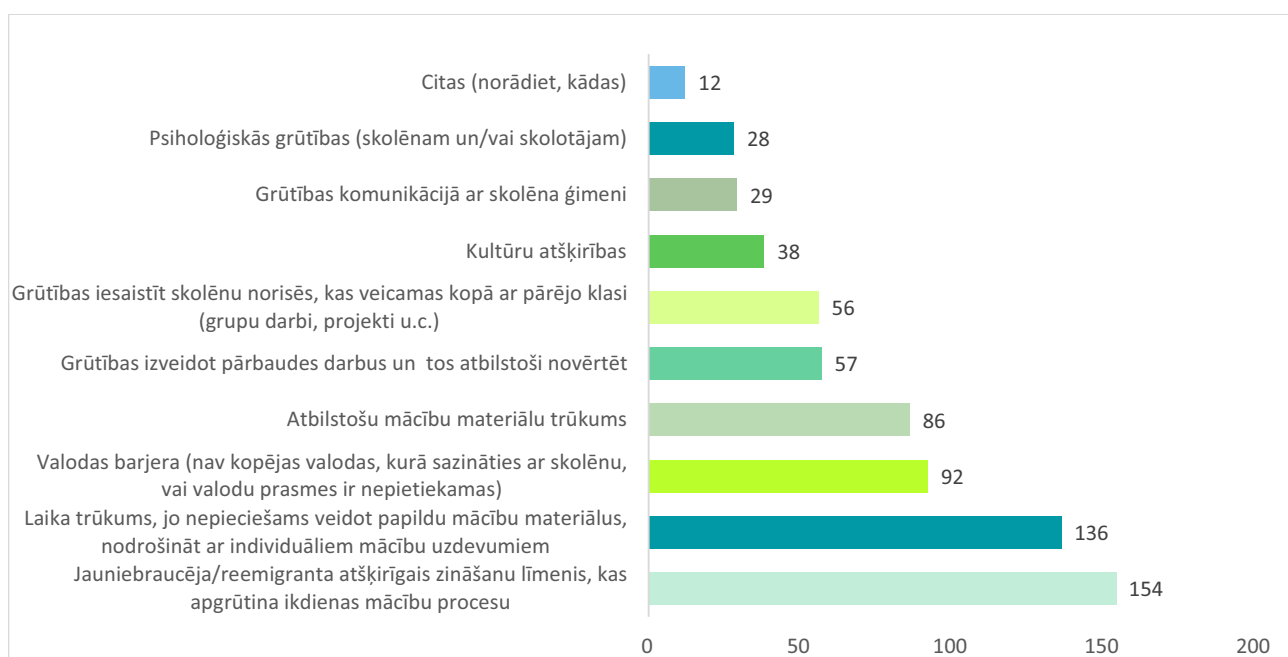
**Kuri ir būtiskākie faktori, kas Jums nodrošina veiksmīgu darbu ar skolēniem
jauniebraucējiem un/vai reemigrantiem? (atzīmējiet četrus būtiskākos)**

Jautājumā par lielākajām grūtībām darbā ar skolēniem jauniebraucējiem biežāk izvēlētas atbildes ir jauno skolēnu atšķirīgais zināšanu līmenis un laika trūkums, lai veidotu papildus pielāgotus mācību materiālus (sk. 15.attēlu). Šos faktorus minējuši attiecīgi 69% (154 pedagogi) un 61% (136 pedagogi). Nozīmīgas grūtības skolotājiem rada arī valodas barjera saziņā (41%) un atbilstošu mācību materiālu trūkums (38%).

15.attēls

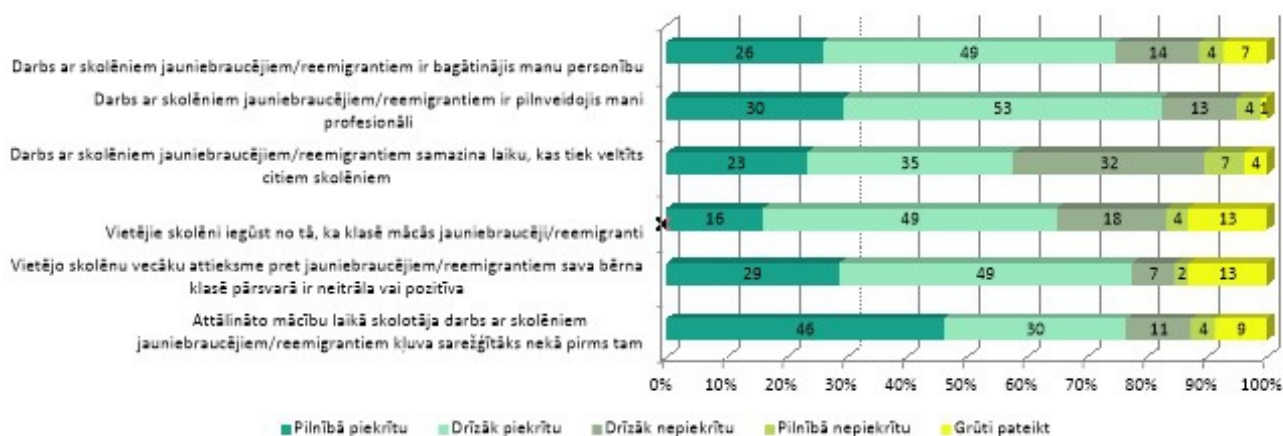
Kādas ir Jūsu lielākās grūtības darbā ar skolēniem jauniebraucējiem un/vai reemigrantiem? (atzīmējiet četras būtiskākās)

Izmantojot Likerta skalu, pedagogi tika aicināti izteikt savu attieksmi pret apgalvojumiem, kas saistīti ar darbu ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem (sk. 16.attēlu). Apgalvojumam “*Darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem ir bagātinājis manu personību*” pilnībā piekrīt vai drīzāk piekrīt 75% respondentu. Minētajam apgalvojumam pilnībā vai drīzāk nepiekrīt 18%, bet vērtējumu “grūti pateikt” izvēlējušies 7% pedagogu. 83% respondentu piekrīt vai drīzāk piekrīt apgalvojumam “*Darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem ir pilnveidojis mani profesionāli*”. Šo apgalvojumu noraidošo atbilžu īpatsvars ir 17%. Apgalvojumam “*Darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem samazina laiku, kas tiek veltīts citiem skolēniem*” pilnībā vai daļēji piekrīt 58% skolotāju, bet nepiekrīt 39%. Apgalvojumam “*Vietējie skolēni iegūst no tā, ka klasē mācās jauniebraucēji/reemigranti*” pilnībā vai daļēji piekrīt 65%, bet pilnībā vai daļēji nepiekrīt 22% aptaujas dalībnieku, 13% atbildējuši, ka grūti pateikt. Apgalvojumam “*Vietējo skolēnu vecāku attieksme pret jauniebraucējiem/reemigrantiem sava bērna klasē pārsvarā ir neitrāla vai pozitīva*” pilnībā vai daļēji piekrīt 78% skolotāju, bet nepiekrīt 9%, bet 13% bijis grūti formulēt viedokli. Apgalvojumam “*Attālināto mācību laikā skolotāja darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem kļuva sarežģītāks nekā pirms tam*” pilnībā vai daļēji piekrīt 76% pedagogu, bet nepiekrīt 15%. 9% respondentu izvēlējušies atbildi “grūti pateikt”.

16. attēls

Izsakiet, lūdzu, savu attieksmi pret tabulā minētajiem apgalvojumiem saistībā ar darbu ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem!

Aptaujas otrajā daļā pedagogu pieredze tika izziņāta padziļināti, izmantojot atvērtajos jautājumus. Skolotāji izteica viedokli par atbalstu, ko vēlētos saņemt no skolu administrācijas, valsts un pašvaldību institūcijām. Aptaujas dalībnieki tika aicināti dalīties ar gadījumu stāstiem un pieredzē balstītiem padomiem veiksmīgam darbam ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem, jo viens no šīs izpētes mērķiem ir pedagogu labās prakses multiplicēšana. Atvērtajos jautājumos pausto viedokļu kopsavilkums pieejams secinājumu sadaļā, kā arī pedagogu atziņu un pieredzes citātos šīs nodaļas noslēgumā.

Secinājumi

- Pēc iepriekšējās mītnes vietas pārstāvniecības Rīgas izglītības iestāžu skolēnus jauniebraucējus var nosacīti iedalīt trīs apjomā līdzīgās reģionālajās grupās. 34% skolēnu ir no Krievijas vai citām bijušajām PSRS republikām. 33% no Rietumeiropas valstīm. Atlikušo daļu veido skolēni no Āzijas (24%) un citiem pasaules reģioniem (9%). Katra no šīm grupām iezīmē atšķirīgu valodas un pedagoģisko pieeju nepieciešamību skolās. Piemēram, skolēni no bijušajām PSRS valstīm saziņā visbiežāk lieto krievu valodu, kuru pārvalda arī lielākā daļa pedagogu. Tas atvieglo komunikācijas procesu un sekmē jauno skolēnu integrāciju. No uzņemto skolas viedokļa raugoties, ar lielākajiem izaicinājumiem nākas sastapties, mācot skolēnus no Āzijas un Tuvajiem Austrumiem. Darbā ar jauniebraucēju ģimenēm, kas nākušas no šiem reģioniem, jāņem vērā atšķirīgā iepriekšējās izglītības, kultūras un dzīvesveida pieredze, nozīmīgs komunikācijas šķērslis nereti ir arī starpniekvalodas neesamība skolēniem un pedagogiem.
- Vairums aptaujāto pedagogu (74%) norādījuši, ka pēdējo piecu gadu laikā ir strādājuši ar mazāk nekā pieciem imigrantu un reemigrantu bērniem. Tas liecina, ka pedagogi ir ieguvuši noteiktu pieredzi, bet šī pieredze, iespējams, nav pietiekama, lai analizētu pedagoģiskā procesa efektivitāti un mērķtiecīgi plānotu uzlabojumus. To apstiprina arī fakts, ka 13% pedagogu, jautāti par padomiem, ko dotu citiem kolēģiem, norāda “grūti atbildēt”, “mana pieredze pagaidām ir neliela” un tml. Tādēļ jāsecina, ka pedagogu profesionālās pārliecības stiprināšanai un labās prakses multiplicēšanai nemainīgi aktuāli ir tādi profesionālās pilnveides formāti kā kursi, metodiskās dienas, projekti, publikācijas un tml.

- 86,2% Rīgas izglītības iestāžu šobrīd ir vai pagātnē ir bijusi pieredze darbā ar skolēniem jauniebraucējiem. Šis rādītājs nav būtiski palielinājies salīdzinājumā ar iepriekšējiem izpēti periodiem. Viens no šīs tendences skaidrojumiem, kas netieši izriet no pedagogu anketēšanas rezultātiem ir, ka jauniebraucēju ģimenes labprāt izvēlas skolas, par kurām viņu kopienas pārstāvju vidū jau ir pozitīvas atsauksmes. Prakse liecina, ka skolu vidū vērojama zināma specializācija, proti, ir skolas, kurās jauniebraucēju lielāko daļu veido skolēni no bijušajām PSRS republikām. Savukārt cita skolu grupa uzkrājusi apjomīgu pieredzi darbā ar bēgļiem un patvēruma meklētājiem. Tomēr, lai pārlicinātos, kādā mērā šo novērojumu pamato statistikas dati, būtu nepieciešams veikt papildus izpēti. Ja šāda nosacīta skolu specializācija apstiprinās, ir iespējams šo pieredzi apkopot un izmantot kā efektīvu resursu citās izglītības iestādēs.
- Proporcionāli lielākā daļa aptaujāto pedagogu ar jauniebraucējiem un reemigrantiem sastopas, mācot viņiem latviešu valodu (34%). Tādēļ likumsakarīgi, ka tieši valodas mācīšanas pieredze un labā prakse līdz šim visveiksmīgāk tikusi apkopota un multiplicēta plašākam pedagogu lokam. Tas noticis galvenokārt ar Latviešu valodas aģentūras veidotu mācību materiālu (vietnēs www.maciunmacies.lv, www.valoda.lv) un dažādu valsts, pašvaldību un NVO sektora iniciētu tālākizglītības notikumu starpniecību. 30% aptaujāto pedagogu norādījuši, ka strādā ar jauniebraucējiem, mācot citus mācību priekšmetus. Nākotnē tieši šai pedagogu daļai būtu nepieciešams mērķēts profesionālais atbalsts. Piemēram, ekspertu ieteikumi dabaszinātņu, matemātikas, tehnoloģiju u.c. jomu specifiskas terminoloģijas apguvē, efektīvāko mācību resursu un paņēmieni izmantošanā darbā ar skolēniem jauniebraucējiem. Savukārt, klašu audzinātājiem noderētu kursi starpkultūru komunikācijā un psiholoģiskā atbalsta sniegšanā skolēniem jauniebraucējiem.
- Par izglītības iestāžu gatavību darbam ar skolēniem jauniebraucējiem un augstu savas profesionālās kompetences izjūtu liecina tas, ka 94,2% skolotāju ir pārliecināti, ka viņu mācību iestāde ir piemērota imigrantu un reemigrantu bērniem. Administrācijas anketā tendence ir līdzīga – 83,1% skolu vadības pārstāvju atzīst savu izglītības iestādi par piemērotu skolēniem jauniebraucējiem. Pedagogu ieskatā skolas piemērotību imigrantu un reemigrantu uzņemšanai veido komplekss faktoru kopums, kas ietver gan pedagogisko un administratīvo kompetenci (pedagogu kolektīva profesionalitāte, papildus valodas stundas, skolotāju un vadības kopdarbība), gan dažādus emocionālās inteliģences aspektus. Turklāt 65% pedagogu norāda, ka vietējie skolēni ir ieguvēji, ja klasē mācās skolēns ar atšķirīgu valodas, kultūras un iepriekšējās izglītības pieredzi. Tikai 5,8% pedagogu un 6,9% administrācijas pārstāvju (sk. skolu anketēšanas datus) vērtē savu skolu kā nepiemērotu jauniebraucēju bērniem. Pamatojumā nosauktie iemesli galvenokārt ir saistīti ar īstermiņa objektīvām tehniskām vai organizatoriskām grūtībām, piemēram, pedagogu trūkumu, papildus pienākumiem covid-19 testēšanas laikā u.c.
- Vērtējot savu individuālo panākumu priekšnoteikumus darbā ar skolēniem imigrantiem un reemigrantiem, pedagogi apliecina, ka būtiskākie faktori ir kompetence mācību priekšmetā, kas apvienota ar starpkultūru kompetenci un emocionālo inteliģenci. Kvantitatīvā mērījumā izteikts pedagogu vērtējums savam līdzšinējam darbam ar skolēniem jauniebraucējiem ir pārliecinoši pozitīvs. Piecu punktu skalā, kur 5 apzīmē ļoti pozitīvu pieredzi, pozitīvo atbildžu ("4" un "5") īpatsvars ir 68,6%. Respondentu sniegtais vidējais novērtējums ir 3,87 punkti no 5. Šo pozitīvo

tendenci nostiprina arī detalizētāki attieksmju mērījumi. 75% skolotāju piekrīt, ka darbs ar skolēniem jauniebraucējiem ir bagātinājis viņu personību, vēl lielāks skaits - 83% pedagogu atzīst, ka šis darbs ir pilnveidojis viņus profesionāli. Balstoties uz šiem datiem, jāsecina, ka Rīgas izglītības iestādēs kopumā ir jauniebraucēju skolēnu integrācijai piemērots atvērts un pozitīvs mikroklimate.

- Lielāko izaicinājumu topā darbā ar jauniebraucēju bērniem pārliecinoši dominē izaicinājumi, kas saistīti ar pedagogisko procesu - jauno skolēnu atšķirīgais zināšanu līmenis un no tā izrietošais laika trūkums, kas pedagogiem nepieciešams adaptētu mācību materiālu veidošanai. Šos kā galvenos izaicinājumus minējusi vairāk nekā puse aptaujāto pedagogu. 58% pedagogu piekrīt apgalvojumam, ka darbs ar skolēniem jauniebraucējiem samazina laiku, kas tiek veltīts citiem skolēniem. Valodas barjeru par grūtību faktoru atzinis 41% skolotāju. Salīdzinoši ievērojami mazāks ir to pedagogu īpatsvars, kas norāda uz grūtībām komunikācijā ar skolēna ģimeni (13%) un skolēnu psiholoģiskās adaptācijas problēmām (12.5%). 76% pedagogu atzīmējuši, ka darbs ar skolēniem jauniebraucējiem ir kļuvis īpaši sarežģīts attālināto mācību laikā.
- Šīs izpētes fokuss netika virzīts uz vietējo skolēnu un viņu vecāku attieksmes mērījumiem. Netiešie dati tomēr apliecina, ka vietējo skolēnu vecāku attieksme nav uzskatāma par izaicinājumu vai riska faktoru jauniebraucēju integrācijai Rīgas izglītības iestādēs. 78% pedagogu piekrīt apgalvojumam, ka vietējo skolēnu vecāku attieksme pret jauniebraucējiem sava bērna klasē pārsvarā ir neitrāla vai pozitīva.
- Anketās pedagogi tika aicināti nosaukt, kāds atbalsts viņiem būtu nepieciešams no skolu administrācijas, pašvaldības un valsts, lai skolēnu jauniebraucēju integrācija notiktu efektīvāk. Aptaujas dalībnieki par izšķiroši noderīgu atbalsta formu atzīst pašvaldības apmaksātas papildus latviešu valodas nodarbības jaunajiem skolēniem, piebilstot, ka šim mērķim atvēlētais stundu skaits varētu tikt palielināts. Augstu vērtētas ir apmaksātas individuālas konsultācijas ar jaunajiem skolēniem. Prioritāšu galvgalī ir arī visa veida metodiskais atbalsts – adaptēti mācību materiāli, kursi un pieredzes apmaiņa. Pedagogi norāda uz papildus personāla nepieciešamību skolās un klasēs, kurās jauniebraucēju īpatsvars ir lielāks. Kopumā vēlamās atbalsta formas ir līdzīgas tām, ko pedagogi nosaukuši 2017.gada izpētē. Klāt nākušas precīzāk mērķētas vēlmes par mācību materiālu veidu un saturu. Ar plašāku ieteikumu klāstu iespējams iepazīties pedagogu pieredzes un atziņu sadaļā.
- Lūgti dalīties padomos, kas darbā ar skolēniem jauniebraucējiem noderētu citiem kolēģiem, pedagogi norāda gan uz veiksmīgām metodiskajām un pedagogiskajām pieejām, gan saskarsmes un emocionālās inteliģences aspektiem. Dominē ieteikumi, kas saistīti ar individualizētu pieeju jaunajiem skolēniem, precīzu viņu iepriekšējo zināšanu un prasmju diagnostiku, atbalsta resursu piesaistīšanu, izmantojot gan citus skolēnus un pedagogus, gan atbalsta personālu. Par īpaši vērtīgu atzīta sadarbība ar skolas psihologu, sociālo pedagogu, speciālo pedagogu, pedagoga palīga/asistenta, logopēda, tulka pakalpojumu izmantošana. Situācijās, kad skolēnam un skolotājam nav kopējas saziņas valodas, ieteikts izmantot attēlu, demonstrējumu, rotaļu, īpašu datorprogrammu palīdzību. Jauno skolēnu psiholoģiskā komforta nodrošināšanai pedagogi iesaka kolēģiem iemācīties vārdus un frāzes skolēnu dzimtajā valodā, radīt iespējas jaunajam skolēnam prezentēt savas valsts kultūru un tradīcijas, demonstrēt savus radošos talantus – piemēram mūzikā, vizuālajā mākslā. Plašāk pedagogu ieteiktie risinājumi aplūkoti nākamajā sadaļā.
- Salīdzinājumā ar 2017.gada izpēti, 2021.gadā iezīmējusies virkne jaunu tendenču pedagogiskajā darbā. Skolotāji apliecina plašāku un daudzveidīgāku tehnoloģiju izmantošanu - tiešsaistes tulkošanas programmu, tajā skaitā balss tulkotāju lietošanu, programmu darbam ar attēliem izmantošanu, piemēram, *SymWriter* u.c. Biežāk nekā iepriekšējā periodā skolotāji pauduši interesi un gatavību iesaistīties Eiropas Savienības ietvaros īstenotos projektos un profesionālās pilnveides mācībās, kas saistītas ar dažādības vadību, starpkultūru komunikāciju un tml.

- Gan pedagogu, gan skolu administrācijas anketas liecina, ka daudzas izglītības iestādes kā veiksmīgu atbalsta instrumentu skolēniem jauniebraucējiem izmanto Eiropas Sociālā fonda projektu “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (projekts “PuMPuRS”). Nozīmīgākā atbalsta forma projekta “PuMPuRS” ietvaros ir apmaksātas individuālas konsultācijas skolēniem dažādos mācību priekšmetos.
- Anketās pedagogi labprāt stāsta gan par panākumiem darbā ar jaunajiem skolēniem, gan situācijām, kad ieguldītais darbs un pūles nav devuši vēlamo rezultātu. Skolotāju gatavība pašrefleksijai un savas pieredzes analīzei ir pozitīvs priekšnoteikums, lai izglītības profesionāļi viens otram kļūtu par nozīmīgu atbalsta resursu kopējā darbā jauno skolēnu integrācijā skolās un klasēs.

Pedagogu pieredze un atziņas darbā ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem

Par nepieciešamo atbalstu

- *Būtu vēlams lielāks papildus latviešu valodas stundu skaits nekā šobrīd pieejamais. Valstī kopumā jāveido kaut kas līdzīgs izlīdzinošām klasēm – vispirms jātestē jaunā skolēna valodas zināšanas, tad skolēns jāievieto viņa līmenim atbilstošā klasē un intensīvi jā māca valoda. Tikai pēc tam skolēni varētu tikt iekļauti kopējā mācību procesā.*
- *Lai būtu iespējams rezultatīvi strādāt ar jauniebraucēju bērniem, ir nepieciešama iepriekšēja sagatavošana valodas pratībā pirms bērns nonāk skolā. Intensīvi kursi patvēruma meklētāju izmitināšanas centros, nodarbības par elementārām tēmām – es esmu, mani sauc, man patīk, mana ģimene. Šādu atbalstu gaidām no valsts.*
- *Papildus latviešu valodas nodarbības skolēniem varētu organizēt nelielās grupās, lai valodas lietojumu viņi praktizētu saskarsmē ar vienaudžiem. Latviešu valodas nodarbības būtu nepieciešamas arī skolēnu ģimenēm, varbūt šeit ir iespējami kādi centralizēti risinājumi.*
- *Papildus apmaksātas stundas individuālam darbam ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem nepieciešamas mācību priekšmetos, kuru apguves kvalitāte balstīta valodas izpratnē, noteiktas terminoloģijas pārvaldīšanā, piemēram, dabaszinātnes.*
- *No valsts puses nepieciešams izveidot īpašu mācību programmu jauniebraucējiem/reemigrantiem. Ir jāsamazina prasības, kas šiem bērniem jāzina latviešu valodā un gramatikā. Akcents jāliek uz valodas lietojumu, nevis uz teikumu gramatiskajām shēmām vai savrupinājumiem.*
- *Vissarežģītākais skolotājam ir darbs ar jauniebraucējiem no tālajām Āzijas valstīm. Sākuma līmenim latviešu valodā materiālu ir pietiekami. Akūti trūkst materiālu augstākiem līmeņiem. Varbūt to var risināt, adaptējot mācību līdzekļus no labākās Eiropas valstu pieredzes.*
- *Nemainīgi aktuāla vajadzība pedagogiem ir pēc mācību un metodiskajiem materiāliem, kā arī grāmatām par kultūras, tradīciju, psiholoģijas un domāšanas atšķirībām.*
- *Noderētu ar valsts atbalstu veidota vienota mācību grāmata un darba burtnīca, sākot no pamata līmeņa, arī pārbaudes darbu paraugi. Varētu tikt organizētas grupas no pieredzējušiem skolotājiem, kas veidotu šos mācību materiālus jauniebraucējiem.*
- *Ļoti palīdz savstarpējais profesionālais atbalsts – pašvaldības vai valsts organizēti kursi un pieredzes apmaiņa pedagogiem. Īpaši nepieciešami kursi mācību metodikā, atbalsts ne tikai darbam ar skolēniem jauniebraucējiem, bet arī ar viņu vecākiem. Liela pievienotā vērtība ir sadarbībai starp dažādu mācību priekšmetu pedagogiem. Ļoti vajadzīgi svešvalodu kursi skolotājiem.*
- *Priecātos par iespējām iesaistīties Eiropas Savienības projektos saistībā ar imigrantiem un reemigrantiem, saņemt finansiālu atbalstu kvalifikācijas paaugstināšanā ārpus Latvijas – studijām, projektiem, pieredzes apmaiņai.*

- *Skolām akūti nepieciešams papildus personāls - tulka palīdzība sarunām ar ģimeni, kā arī saziņā ar skolēniem mācību sākumposmā, lai noskaidrotu bērna līdzšinējo pieredzi, lai ar vecākiem izrunātu skolas noteikumus. Lielākās klasēs ir nepieciešami skolotāju palīgi, kuri sniedz atbalstu tieši jaunajiem skolēniem.*
- *Vēlams atbalsts sadarbībā ar jauno skolēnu ģimenēm - atgriezeniskās saites iegūšanā no vecākiem – viņu iespaidu un pieredzes analīze. Ja tiktu apkopota pieredze un ieteikumi no imigrantu vecāku skatu punkta, tas citām jauniebraucēju ģimenēm, iespējams, būtu daudz noderīgāk un saprotamāk.*
- *Svarīga ir precīza un aktīva starpinstitucionālā sadarbība - skolas sadarbība ar cilvēkiem, kuri pašvaldībā, dienestos ir atbildīgi par jauniebraucēju ģimeņu integrāciju. Skolām pietrūkst koordinēta atbalsta – informācijas par ārvalstīs iegūtiem izglītības dokumentiem, vadlīniju vienotai pieejai darbā ar imigrantu skolēniem, atbalsta instrumentu regulārai situācijas novērtēšanai.*
- *Augstskolās, sagatavojot topošos skolotājus, viens no specializācijas virzieniem varētu būt darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem.*
- *Dažādot tiešo vai netiešo finansiālo atbalstu pedagogiem, kuri strādā ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem. Piemēram, apmaksātas metodiskās dienas, lai varētu pilnvērtīgi sagatavoties stundām un veidot adaptētus pārbaudes darbus, papildus dienas pie atvaļinājuma, atbalsts specifisku mācību resursu iegādei, tehniski nodrošināta darba telpa individuālajām konsultācijām (datora programmatūra u.c.).*

Padomi kolēģiem veiksmīgam darbam ar skolēniem jauniebraucējiem

- *Saskarsmē ar šiem bērniem mācību jautājumi ir cieši saistīti ar viņu kopējo emocionālo pašsajūtu. Šiem bērniem ir liela vēlme būt uzklautiem, saprastiem un pieņemtiem. Iegūstot šo sajūtu, tā noņem sasprindzinājumu mācībās, palīdz saprast, ka drīkst kļūdīties, iedrošina sarunāties un jautāt.*
- *Saglabāt mieru. Panākumi rodas, virzoties maziem solīšiem. Nedrīkst šo skolēnu zināšanas jau pēc pirmajiem mēnešiem salīdzināt ar skolēniem, kuriem latviešu valoda ir dzimtā valoda. Šiem bērniem nav jāspēj gada laikā iemācīties to, ko latviešu bērni mācās jau no bērnudārza.*
- *Nevajag prasīt tūlītējus rezultātus. Mana pieredze rāda, ka valodu vislabāk iemācīties, ja to dara ar prieku. Ļoti palīdz uzslavas. Mums visiem.*
- *Sākumā kaut nedaudz runāt ar jauno skolēnu viņa valodā - atsevišķus vārdus, vienkāršus teikumus. Tā izrādot cieņu. Tas motivē jaunos bērnus censties atbildēt ar to pašu.*
- *Pievērst uzmanību tam, vai jaunais skolēns klasē, skolā iegūst draugus, domubiedrus, ja nepieciešams, veicināt to. Piemēram, lūgt kādam klases biedram kļūt par mentoru. Runāt klasē par citādo, kultūru atšķirībām. Nenovērtējami svarīgi ir klases kopējie pasākumi.*
- *Veidot klasē sarunas par vietējo kultūru un jauniebraucēja kultūru, meklēt līdzīgo un atšķirīgo. Mācot valodu, lūgt skolēnam pastāstīt par savu dzimto valodu. Klasei iemācīties dažus vārdus skolēna dzimtajā valodā.*
- *Uzsākot darbu, veikt pēc iespējas detalizētāku zināšanu un prasmju pārbaudi, ja iespējams skolēna dzimtajā valodā, lai noteiktu stiprās un vājās puses un izstrādātu individuālu mācību plānu.*
- *Padarīt skolēnam saprotamu pašu mācību procesu. Izdomāt sistēmu savam darbam, izskaidrot šo sistēmu skolēnam un turēties pie tās.*
- *Cik vien iespējams runāt ar jauno skolēnu latviešu valodā, censties neizmantot starpniekvalodu. Citus klases skolēnus aicināt sarunāties ar jauniebraucēju latviešu valodā, nevis angļu valodā.*
- *Veidot atgādnies latviešu valodā vai divās valodās par būtiskākajām prasmēm.*
- *Īpaši pievērst uzmanību tām zināšanām un prasmēm, kuras jaunajam skolēnam ir vajadzīgas reālajā dzīvē ārpus skolas – sadzīvē, ikdienas saskarsmē.*
- *Mācību procesā ļaut izmantot telefonu, planšeti. Strādāt radoši, izmantot spēļu elementus, vizualizācijas. Izmantot attēlus. Ļaut bērnam meklēt interneta tulkošanas programmās tēmas atslēgvārdus. Pēc iespējas lietot latviešu valodu un demonstrējumus, aicinot atkārtot, atdarināt.*
- *Izmantot balss tulkoņus jaunās vielas izklāsta laikā mācību stundās.*

- Skaidrot un atkārtot sarežģītākās lietas arī tad, ja bērns nejautā, jo bieži šie skolēni nesaprot ko un kā pajautāt.
- Mūsu skola iegādājās programmu Widgit SumWriter (simbolu valoda), kas ļauj veidot ilustrētus tekstus un tas ir milzīgs atbalsts darbā ar jauniebraucējiem, iesaku to visiem.
- Lieliski materiāli ir pieejami vietnēs www.valoda.lv, www.maciummacies.lv
- Ik pa laikam atgādināt skolēnam, kur un pie kā viņš var vērsties pēc palīdzības.
- Izmantot projekta "Pumpurs" sniegtās iespējas.
- Atrast kopīgi valodu ar skolēna ģimeni, lai arī mājās bērns var saņemt atbalstu. Ja vecāki nepārvalda latviešu valodu, ieteikt viņiem mācīties valodu kopā ar bērnu.
- Apmeklēt kursus, lasīt speciālo literatūru, interesēties par citu kolēģu pieredzi, lūgt palīdzību, domāt pozitīvi un pieņemt, ka tāda ir mūsu dzīves jaunā realitāte.
- Strādāt ciešā sadarbībā ar kolēģiem - klases audzinātāju, citiem priekšmetu skolotājiem, atbalsta personālu. Tad problēmas var atklāt un novērst jau pašā sākumā.
- Skolotāju iekšējo sadarbību skolā nedrīkst atstāt tikai pašu skolotāju iniciatīvai. Šādā gadījumā tam vienmēr pietrūks laika, jo atradīsies citas prioritātes. Sadarbībai jābūt no administrācijas puses mērķtiecīgi iepļānotai (laiks, vieta) un koordinētai.
- Skolas vadības atbildība ir sniegt klases audzinātājam un priekšmeta skolotājiem pēc iespējas plašākas ziņas par skolēnu, viņa ģimeni, iepriekšējo mītnes valsti un izglītību.
- Skola var izdot speciālu rīkojumu, kas atļauj jaunajam skolēnam neizlikt vērtējumu pirmajā semestrī. Tas rada psiholoģisko drošību un sniedz iespēju sasniegt labākus rezultātus.
- Mana pieredze ir ļoti pozitīva. Esmu strādājusi ar reemigrantu skolēniem, kuri ir motivēti, tolerantī un mācīties gribīgi, jo uzskata, ka bezmaksas izglītība ir milzīga vērtība. Ja skola atbalsta, pašvaldība finansē un skolotājs atrod laiku, tad šiem bērniem dots ir neatņemams.

Gadījumu stāsti

- Skolā sāka mācīties pieci skolēni no ASV, dažādās klasēs. Katram skolēnam izveidoju individuālo darba plānu, ar atbilstošiem vārdiņiem, rakstību. Sevišķu centību izrādīja skolēns, kurš bija 9.klasē. Izšķiroši izrādījās tas, ka viņam nebija nekādu komunikācijas grūtību – viņš brīvi sarunājās, kaut arī kļūdaini, iesaistījās projektos. Labi nokārtoja 9.klases eksāmenu latviešu valodā.
- Meitene no Afganistānas stāstīja vecākiem, ka par nodarbībām skolotājai ir jāmaksā 10eiro mēnesī. Meli atklājās, kad tēvs pēc vecāku sapulces ienāca ar mani iepazīties un atnesa naudu par diviem mēnešiem. Tēva angļu valodas zināšanas bija ierobežotas, tādēļ ilgi skaidrojāmies, kas tā par naudu. Šis gadījums rāda, cik svarīga ir tieša komunikācija ar jauniebraucēju ģimenēm.
- Ir jauniebraucēju ģimenes, kurās bērni tiek pārlieku aprūpēti – vecāki pilda uzdevumus bērnu vietā. Atrisināt to īsti nevar. Var sarunāties, izskaidrot, bet izpratnei un rīcībai ir jānāk no ģimenes.
- Audzināmajā klasē sāka mācīties meitene no Ķīnas. Latviešu valodu zināja vāji, klasē slikti jutās. Es noorganizēju klases stundu par dažādām kultūrām. Jaunā skolniece iepazīstināja ar Ķīnas kultūru, pagatavoja ēdienus, uzstājās ķīniešu valodā. Tas bija apbrīnojami. Klases biedri ieinteresējās par ķīniešu vārdu nozīmi, radās plašāka interese par valodu, valsti un kultūru.
- Puisim no Āzijas 4.klasē bija adaptācijas grūtības. Radījām iespēju viņam klasē pastāstīt par savu kultūru un nodemonstrēt, cik skaisti viņš dzied. Tas ļoti pacēla zēna autoritāti klasē.
- Lai jaunais skolēns ātrāk sarastu ar kolektīvu, klasē veidojām projekta darbu par teātra tēmu. Izvēlējāmies leļļu teātra tēmu, izgatavojām skatuvi un lelles. Un viņi spēlēja lugu. Jaunais skolēns savu ainu bija mājās rādījis brālim un mātai.
- Man bija grūtības darbā ar meiteni no Taizemes. Viņa bija noslēgta, nevēlējās komunicēt, mācīties - viss nepatīk (klimats, cilvēki). Skolniece stāstīja, ka pārcelšanās uz Latviju ir vecāku sods par to, ka viņa iepriekšējā skolā slikti mācījās un uzvedās. Pēc pusgada ģimene aizbrauca, kopēju valodu tā arī nebijām atraduši. Ir situācijas, kuras mainīt nav skolotāja spēkos.

- Strādājot ar skolēnu reemigrantu, vecāki regulāri zvanīja, ja bērns mājās kaut ko nesaprata. Jutos slikti. Vienojāties, ka sūtīs īsziņas. To saturu ne vienmēr sapratu. Tādēļ pārgājām atpakaļ uz sazināšanos, tagad jau retāk. Ir ļoti svarīgi saskarsmē ar skolēna ģimeni jau laikus vienoties par saziņas modeļiem, robežām, respektējot visu pušu privātumu.
- Angļu valodā sazināties protu minimāli. Savukārt, jaunajam skolēnam no ASV māte runāja tikai angļu valodā. Man kā klases audzinātājai nākas runāt par dažādām, arī sarežģītām un jutīgām tēmām, kad pat latviešu valodā jāuzmanās, kā labāk pateikt, lai otrs kaut ko nepārprastu. Tādēļ sapratu, ka jāmeklē risinājums. Vienojāties ar paralēlās klases audzinātāju, kura ir arī angļu valodas skolotāja, ka viņa būs starpnieks saziņā ar jaunā skolēna mammu. Mēs nevarām būt universāli, tādēļ ir normāli, ja meklējam palīdzību.
- Pieredzes stāsts par darbu ar mongoļu bērniem, kuri nekad nebija gājuši skolā. Darīja, ko gribēja. Aprunāja mani, smējās par mani, brāļi kāvās savā starpā, ēdamistabā man pazuda, līda un slēpās kaut kur zem galdiem ... Ņēmu katru pie savas rokas un apmēram nedēļu tā staigāju. Izgatavoju kartītes ar attēliem – ko drīkst un ko nedrīkst skolā. Piemēram – iet – drīkst, kliegt – nedrīkst. Iedevu tēvam arī. Ļoti palīdzēja citi klases bērni. Tieši uzvedības un kārtības ziņā. Jau otrajā nedēļā starpbrīžos manējie jaunos “savāca” un kopā spēlējās. Ir ļoti svarīgi, ka audzinātājs liek saprast, ka visi ir mūsējie un nav svarīgi, kādā valodā katrs runā – mēs esam viens vesels. Situācija strauji uzlabojās. Ziemassvētkos klases eglītes sarīkojumā jaunie bērni jau piedalījās koncertā. Skatītājos bija mamma ar mazo māsiņu, teica “paldies”, “labi” un raudāja no prieka. Projām viņi brauca ar ļoti lielām skumjām un asarām, jo šeit jutās pieņemti, mīlēti, bija kļuvuši pieklājīgi, draudzīgi, sirsnīgi. Vēl tagad man klasē stāv pašu izlieta kļavas lapa ar 50 mazām sarullētām rozītēm. Kopā ar mums viņi bija priecīgi un laimīgi. Uzturēšanās atļauju nesapņēma. Biju ieguldījusi ļoti lielu darbu. Sākums bija neiedomājami grūts, smagi emocionāli, psiholoģiski. Nav vārdos izsakāms. Bet pēc tam bija redzami darba augļi.
- Strādājot ar puīšiem no Afganistānas, esmu ievērojis, ka viņi labprātāk klausu un paklausu pasniedzējam vīrietim, nevis sievietei. Pārrunās ar vecākiem, svarīgi runāt mierīgā tonī – jebkurā situācijā un par jebkuru problēmu.
- Bērns, kurš bija ieradies no Sīrijas, ļoti baidījās palikt klasē divatā ar skolotāju. Vienojāties, ka nodarbībās piedalīsies tēvs, tad zēns bija mierīgāks un varēja labāk pastrādāt. Diemžēl tēvam bieži nācās sarunāties pa telefonu, tajā skaitā videozvanos. Tas ļoti traucēja, runājām par to. Tēvs saprata. Pēc laika ģimene aizbrauca no Latvijas.
- Man ir laba pieredze, kā jaunajam skolēnam izdevās pārvarēt valodas barjeru. Iesaistījās psihologs, mācību priekšmetu skolotāji. Īpaši vērtīga bija sadarbība ar mūzikas skolotāju. Ar spēlēm, ar dziesmu dziedāšanu, ar interešu un stipro pušu izzināšanu viss izdevās.
- Sākumā bija grūti, jo jauniebraucējs neko nesaprata, bet sasēdināju kopā ar skolēnu, kurš pats ar visu ātri tiek galā un vēl atlika laiks, lai palīdzētu jaunajam klases biedram.
- Attālināto mācību laikā jaunais skolēns nepiedalījās mācību procesā. Mācību gada beigās bija nesekmīgs. Apvienojām spēkus, piesaistījām tulkus, kas palīdzēja bērnam saprast, ko un kā mācīties. Pagarinātā mācību gada noslēgumā skolēns sekmīgi uzrakstīja pārbaudes darbu.
- Attālināto mācību laikā skolēnam bija grūtības izsekot, kur pieejami mācību materiāli. Tādēļ vienojāties, ka sākumā darba lapas sūtīšu gan e-pastā, gan Mykoob, gan WhatsApp. Skola palīdzēja ģimenei ar tehnisko nodrošinājumu. Attālinātās nodarbības prasīja ļoti daudz laika. Turklāt kā audzinātājai man nācās būt par šī skolēna starpnieku arī saskarsmē ar citiem kolēģiem.
- Manā priekšmetā jaunais skolēns izrādījās “galvas tiesu” erudītāks par vietējiem klases biedriem. Izmantoju skolēna atvērtību un plašās zināšanas kā resursu klases biedriem. Tas veicināja arī pozitīvas savstarpējās attiecības klasē.
- Strādāju ar skolēnu no Ķīnas. Ķīniešu valodu neprotu. Skolēnam nav zināšanu latviešu un krievu valodā. Sazināties ar attēlu, žestu, kustību palīdzību. Izrādās, ka var arī tā! Skolēns ļoti ātri visu uztver, ir ļoti ieinteresēts un darbīgs. Man ļoti patīk strādāt ar viņu, turklāt profesionāli tas ir ļoti izaicinoši un tādēļ noderīgi.

- *Jaunā skolniece bija no Lielbritānijas. Bija grūti izprast, kāds ir viņas zināšanu un prasmju līmenis. Iesaistījām skolas vadību, atbalsta personālu, kolēģi, kurai lielāka pieredze darbā ar jauniebraucējiem. Salīdzinājām novērojumus stundās, saskarsmē ar klases biedriem. Pārrunājām ar skolnieci un viņas tēvu, kā ģimene iejutusies jaunajā vidē. Piedāvājām individuālas nodarbības latviešu valodā, logopēda nodarbības, konsultācijas pie psihologa un mācību priekšmetu skolotājiem.*
- *Ir sarežģīta saziņa ar vecākiem valodas barjeras dēļ. Izmantoju Tildes tulkošanas programmu, piktogrammas, žestus.*
- *Meitene ļoti kautrējās par savu slikto latviešu valodas prasmi. Es iedrošināju, mācīju paņēmienus, kā atbrīvoties no sasprindzinājuma, lai skaļi lasītu vai runātu klases priekšā. Gramatikas apguvē izmantojām tēmas, kuras aktuālas tieši viņai, kas ļāva saskatīt valodas apguves praktisko nepieciešamību.*
- *Manā praksē tikai vienu reizi (no sešām) skolēnam bija grūti atrast motivāciju mācīties latviešu valodu. Tomēr, individuāli strādājot, izdevās atrast mācību materiālus, tekstus, kas skolēnam bija interesanti. Veiksmīgi sadarbojāmies ar vecākiem un sarežģītā situācija tika atrisināta.*
- *Ar vienu no skolēniem nebija valodas, kurā mēs abi varētu saprasties. Tādēļ vārdu krājuma bagātināšanai izvēlējās tēmas, kuras ikdienā ir vissvarīgākās – mans ķermenis, telpa, man apkārt un tml.*
- *Skolēns bija paslinks. Mēģināja atrast dažādas atrunas, kādēļ nav izpildījis darbu. Buryju līdzeklis izrādījās uzslavas. Motivācija ļoti palielinājās.*
- *Palīdzu apgūt latviešu valodu ne tikai skolēnam, bet arī viņa ģimenei. Dodu padomus, kurā veikalā ko var nopirkt, kādas akcijas precēm.*
- *Ir bijusi atšķirīga pieredze ar divu skolēnu (5.-7.kl.) iekļaušanos. Viens bija veiksmes stāsts, jo bija saprotoša un atsaucīga vecmāmiņa. Otrs gadījums bija bēdīgs – mamma ilgstoši bija bez darba, pēc tam ar maz apmaksātu darbu. Skola palīdzēja ar pārtikas pakām, sociālais pedagogs individuāli palīdzēja mācībās, iesaistījām pašvaldību. Tomēr arī ar kopīgiem spēkiem neizdevās skolēnu pievērst izglītības apguvei.*
- *Manā audzināmajā klasē ir skolēns, kurš ieradies no Pakistānas. Es nerunāju angļu valodā, tādēļ sākumā bija grūtības ar komunikāciju. Lūdzu talkā angļu valodas skolotāju. Uzaicināju uz tikšanos vecākus, ar tulka palīdzību visu svarīgāko izrunājām. Saziņai izmantoju WhatsApp un Google tulkotāju. Ir ļoti svarīgi, lai skolēns ievērotu noteikumus. Tas palīdz iekļauties kolektīvā. Pēc trīs mēnešiem skolnieks jau labprāt komunicēja ar klases biedriem. Arī attālināto mācību laikā vienmēr centās iesaistīties sarunās. Šogad viņa vienīgā atšķirība no klases biedriem ir vājākas latviešu valodas zināšanas. Skolnieks ne tikai saprot, ko viņam saka, bet pats var pajautāt, pastāstīt, ko redzējis, piedzīvojis.*
- *Reemigrējuša skolēna vecākiem bija pretenzijas, ka bērns tiek vērtēts tādā pašā vērtēšanas kārtībā kā pārējie skolēni. Lai atrisinātu šo problēmu, skolā izstrādājām, noteikumus, kuros paredzēti atbalsta pasākumi reemigrējušo skolēnu ģimenēm.*
- *Ja skolotājs, kurš jauniebraucēja klasei māca latviešu valodu, ir ļoti noslogots, administrācija piedāvā papildus apmaksātās individuālā darba stundas latviešu valodā vadīt citam skolotājam. Reizēm šim risinājumam ir pat labāks, jo skolēns dzird dažādas pieejas, skaidrojumus, var izvēlēties sev sprotamāko.*

IZPĒTES ANKETAS

APTAUJA IZGLĪTĪBAS IESTĀDES VADĪBAI par jauniebraucēju un reemigrantu bērnu iekļaušanos Rīgas pilsētas pašvaldības skolās

Labdien!

Pēc Rīgas domes IKSD pasūtījuma Izglītības attīstības centrs (IAC) īsteno **izglītības iestāžu aptauju par pieredzi darbā ar skolēniem jauniebraucējiem* un reemigrantiem****. Aptaujas mērķis ir apzināt veiksmīgas pieejas un labo praksi jauniebraucēju integrācijā, lai padarītu tos pieejamus plašākam pedagogu lokam, kā arī izmantotu sabiedrības integrācijas sekmēšanai Rīgas pilsētā.

Anketa ir anonīma, un iegūtie dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā.

Lūdzam veltīt 5–7 minūtes laika un atbildēt uz anketas jautājumiem. Paldies Jums par atsaucību!

*Jauniebraucēji – iedzīvotāji no citām valstīm, kas apmetušies uz dzīvi Latvijā.

**Reemigranti – Latvijas iedzīvotāji, kas pēc dzīves ārvalstīs atgriezušies uz dzīvi Latvijā.

1. Vai Jūsu skolā mācās/ir mācījušies bērni/jaunieši, kas ieradušies Latvijā no citām valstīm vai atgriezušies skolā pēc mācībām citās valstīs? (*iespējamās vairākas atbildes*)

Jā, mācās šobrīd

Jā, ir mācījušies pēdējo 4 gadu laikā

Ir mācījušies īslaicīgi

Nē (*pārejiet uz 7. jautājumu*)

2. Lūdzu, īsi aprakstiet, kādas darbības/aktivitātes/pasākumi tiek veikti, uzņemot skolā jauniebraucējus un/vai reemigrantus!

.....

.....

.....

.....

3. Kurus no nosauktajiem atbalsta pasākumiem Jūsu skola sniedz jauniebraucēju un reemigrantu bērniem? (*iespējamās vairākas atbildes*)

Papildu stundas/konsultācijas vienā mācību priekšmetā

Papildu stundas/konsultācijas vairākos mācību priekšmetos

Cieša sadarbība ar vecākiem

Izglītības programmas individuālā apguves plāna izstrāde

Pārrunas ar skolotāju kolektīvu par bērna vajadzībām

Pasākumi klases kolektīvam, kurā bērns mācās (iepazīstināšana, saliedēšana u. c.)

Cits (*norādiet, kāds*):

4. Kas Jūsu skolā ir iesaistīti atbalsta pasākumu sniegšanā jauniebraucēju un reemigrantu bērniem?

.....

.....

.....

5. Kur līdz šim Jūs esat meklējuši un guvuši atbalstu, resursus jauniebraucēju un reemigrantu bērnu veiksmīgākai iekļaušanai izglītības procesā? (iespējamās vairākas atbildes)

Konsultējāties ar citu skolu kolēģiem, kuriem ir pieredze šajā darbā

Apmeklējām pedagogu profesionālās pilnveides kursus

Izmantojām Latviešu valodas valsts aģentūras (www.valoda.lv) metodiskos materiālus internetā darbam ar jauniebraucējiem, grāmatas, izdevumus

Izmantojām Facebook grupas “Dalīsimies pieredzē” resursus

Meklējām/izmantojām konsultācijas un metodiskos materiālus to nevalstisko organizāciju tīmekļvietnēs, kas strādā ar jauniebraucējiem

Neesam meklējuši atbalstu

Citi resursi/atbalsts (norādiet, kādi):

6. Nosauciet, Jūsprāt, lietderīgākos resursus darbam ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem!.

.....

.....

.....

.....

7. Kā Jūs vērtējat: vai Jūsu skola ir/būtu piemērota mācību iestāde jauniebraucēju un reemigrantu bērniem?

Jā

Dalēji

Nē

Grūti atbildēt

8. Kāds atbalsts/palīdzība skolai, pedagogiem ir nepieciešams veiksmīgam darbam ar jauniebraucēju un reemigrantu bērniem?

.....

.....

.....

.....

Lūdzam norādīt iestādes e-pastu, uz kuru tiks nosūtīti izpētes rezultāti!

.....

Paldies par iesaistīšanos!

PEDAGOGU APTAUJA

Pēc Rīgas domes IKSD pasūtījuma Izglītības attīstības centrs (IAC) īsteno **aptauju pedagogiem, kuriem ir pieredze darbā ar skolēniem jauniebraucējiem* un reemigrantiem****. Aptaujas mērķis ir apzināt labo praksi jauniebraucēju integrācijā, lai padarītu to pieejamu plašākam pedagogu lokam un izmantotu sabiedrības integrācijas sekmēšanai Rīgas pilsētā.

Anketa ir anonīma, un iegūtie dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā. Anketas noslēgumā ir iespējams norādīt savu kontaktinformāciju, ja esat ieinteresēti turpmākā saziņā ar RDIKSD un IAC (piemēram, lai saņemtu personalizētus kursu piedāvājumus, elektroniskus mācību resursus un tml.).

Anketas aizpildīšanai nepieciešamas 10-15 minūtes. Paldies Jums par atsaucību!

*Jauniebraucēji – iedzīvotāji no citām valstīm, kas apmetušies uz dzīvi Latvijā.

**Reemigranti – Latvijas iedzīvotāji, kas pēc dzīves ārvalstīs atgriezušies uz dzīvi Latvijā.

1. **Lūdzu norādiet, kādā veidā Jūsu darbs ir (vai ir bijis) saistīts ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem!**
 - a) Klases audzinātāja darbā
 - b) Latviešu valodas skolotāja darbā
 - c) Citu mācību priekšmetu skolotāja darbā
 - d) Atbalsta personāla darbā
 - e) Cits (*lūdzu, norādiet, kāds*):
2. **Ar cik skolēniem jauniebraucējiem un/vai reemigrantiem Jūs esat strādājis pēdējo piecu gadu laikā?**
 - a) Mazāk nekā 5
 - b) 5-10
 - c) Vairāk par 10
3. **No kādām iepriekšējām mītnes valstīm nākuši Jūsu skolēni jauniebraucēji un/vai reemigranti?**
 - a) No Krievijas vai citām bijušajām PSRS republikām (Ukraina, Baltkrievija, Kazahstāna u.c.)
 - b) No Rietumeiropas valstīm (Lielbritānija, Īrija, Vācija u.c.)
 - c) No Āzijas (Ķīna, Vjetnama, Indija, Afganistāna u.c.)
 - d) No cita reģiona, citas valsts (*norādiet, kāda/kādas*):
4. **Kāpēc, Jūsprāt, Jūsu skola ir piemērota mācību iestāde jauniebraucēju un reemigrantu bērniem?**
 - a) Ir skolas administrācijas atbalsts pedagogiem un jauniebraucēju ģimenēm
 - b) Ir augsti profesionāli skolotāji
 - c) Ir papildu apmaksātas latviešu valodas stundas
 - d) Ir zinošs atbalsta personāls, kas var sniegt dažādu veidu palīdzību
 - e) Ir veiksmīga sadarbība starp skolotājiem, kas strādā ar jauniebraucējiem
 - f) Ir izveidota mācību resursu krātuve darbam ar skolēniem jauniebraucējiem
 - g) Ir dažādību pieņemošs skolas kopējais mikroklimats
 - h) Cits (*norādiet, kāds*):
 - i) Mana skola nav piemērota mācību iestāde jauniebraucēju/ reemigrantu bērniem (*norādiet, kāpēc*):
5. **Kā Jūs kopumā vērtējat savu līdzšinējo pieredzi darbā ar skolēniem jauniebraucējiem/ reemigrantiem?**

1 (ļoti negatīva) 2 3 4 5 (ļoti pozitīva)

6. Kuri ir būtiskākie faktori, kas Jums nodrošina veiksmīgu darbu ar skolēniem jauniebraucējiem un/vai reemigrantiem? (atzīmējiet četrus būtiskākos)

- a) Man piemīt atvērtība un emocionālā inteliģence
- b) Man ir starpkultūru kompetence (zināšanas par kultūru atšķirībām, saskarsmes pieredze ar dažādu kultūru cilvēkiem)
- c) Esmu kompetents savā mācību priekšmetā
- d) Es protu svešvalodu/svešvalodas
- e) Es sadarbojos ar citiem pedagogiem, kas strādā ar jauniebraucējiem
- f) Man ir pieejami atbilstoši mācību resursi
- g) Esmu apmeklējis atbilstošus profesionālās pilnveides kursus
- h) Man šis darbs patīk un interesē
- i) Es saņemu atbalstu no kolēģiem un/vai skolas administrācijas
- j) Cits (*norādiet, kāds*)

7. Kādas ir Jūsu lielākās grūtības darbā ar skolēniem jauniebraucējiem un/ vai reemigrantiem? (atzīmējiet četras būtiskākās)

- a) Valodas barjera (nav kopējas valodas, kurā sazināties ar skolēnu, vai valodu prasmes ir nepietiekamas)
- b) Jauniebraucēja/ reemigranta atšķirīgais zināšanu līmenis, kas apgrūtina ikdienas mācību procesu
- c) Grūtības izveidot pārbaudes darbus un tos atbilstoši novērtēt
- d) Atbilstošu mācību materiālu trūkums
- e) Psiholoģiskās grūtības (skolēnam un/vai skolotājam)
- f) Kultūru atšķirības
- g) Laika trūkums, jo nepieciešams veidot papildu mācību materiālus, nodrošināt ar individuāliem mācību uzdevumiem
- h) Grūtības iesaistīt skolēnu norisēs, kas veicamas kopā ar pārējo klasi (grupu darbi, projekti u.c.)
- i) Grūtības komunikācijā ar skolēna ģimeni
- j) Citas (*norādiet, kādas*)

8. Balstoties savā pieredzē, lūdzu norādīt, kāds ir būtiskākais atbalsts, ko skolas administrācija, pašvaldība un valsts var sniegt skolotājam, kas strādā ar jauniebraucēju/reemigrantu skolēniem!

.....

.....

.....

.....

.....

9. Izsakiet, lūdzu, savu attieksmi pret tabulā minētajiem apgalvojumiem saistībā ar darbu ar skolēniem jauniebraucējiem un reemigrantiem!

Apgalvojums	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Grūti pateikt
Darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem ir bagātinājis manu personību					
Darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem ir pilnveidojis mani profesionāli					
Darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem samazina laiku, kas tiek veltīts citiem skolēniem					
Vietējie skolēni iegūst no tā, ka klasē mācās jauniebraucēji/reemigranti					
Vietējo skolēnu vecāku attieksme pret jauniebraucējiem/reemigrantiem sava bērna klasē pārsvarā ir neitrāla vai pozitīva					
Attālināto mācību laikā skolotāja darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem kļuva sarežģītāks nekā pirms tam					

10. Kādus padomus Jūs, balstoties savā pieredzē, dotu mazāk pieredzējušam kolēģim (audzinātājam, priekšmeta skolotājam), lai viņa darbs ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem būtu veiksmīgs?

11. Aprakstiet, lūdzu, kādu sarežģītu situāciju darbā ar skolēniem jauniebraucējiem/reemigrantiem, kuru Jums izdevās veiksmīgi atrisināt! (Kas notika? Kas bija iesaistīti? Kā situācija tika atrisināta?)

.....

.....

.....

.....

12. Šī sadaļa nav obligāta.

Lūdzam to aizpildīt, ja esat ieinteresēti turpmākā saziņā (vēlaties saņemt personalizētus kursu piedāvājumus, elektroniskus mācību resursus u.c.)!

Jūsu vārds, uzvārds

Jūsu pārstāvētā izglītības iestāde

E-pasts un/vai telefons saziņai